

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἰκάνει ἕτους καὶ εἶναι ἑτήσια. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδοῦ Σταδίου 32.

8 Νοεμβρίου 1887

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΥ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Β'.

Ὁ καπετάν Μήτρος.

Ἔτος παρήλθεν. Ἄλλὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρκεισε νὰ σημειώσῃ ἱκανὴν μεταβολὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ τῶν προσώπων τῆς μικρᾶς ἡμῶν ἱστορίας. Ὁ καπετάν Μήτρος δὲν ἐξήρχετο ἀπὸ τίνος εἰς ἑωθινούς περιπάτους, βασικανίζομενος ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ δεινῆς ποδάγρας· ὁ δὲ κύριος Τιμόθεος, ἄρτι ἐπαυλῶν ἐξ Ἀθηνῶν, ἰατρός πλέον μὲ τὴν ἄδειαν, θέτων ἐκ δευτέρου πᾶσαν ἄλλην σκέψιν, κατεγίνετο περὶ τὴν εὐρεσιν πελατείας. Ἐπὶ δὲ τοῦ νησιδίου οὐδ' ἴχνος παρέμενε τοῦ ἱστορικοῦ ἀνεμομύλου. Ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ἀνυψοῦτο ξύλινον κομψὸν παράπηγμα, ἐν ᾧ ἐγκαθιδρυθεὶς ἐπιχειρηματίας καὶ πρόθυμος καφεπώλης συνῆγε κατὰ τὰς Κυριακάς τὴν καλὴν κοινωνίαν τῆς πόλεως περὶ τῶν τραπεζῶν αὐτοῦ, ἀκροαμένην τῆς παιανίζουσας ἐκεῖ πέραν στρατιωτικῆς μουσικῆς, κατὰ δὲ τὰς ἑρρινὰς νύκτας ἀπολαύουσαν τῆς πελαγίας αὔρας καὶ τοῦ σεληνόφωτος, μαγικῶς κατοπτριζομένου ἐπὶ τῶν ἀδρανούντων καὶ ὡσεὶ ἐκ κυανοῦ μαρμαρῶν ὑδάτων.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε βυθισθεὶς ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ τὰ χρώματα τῆς δύσεως συναρμολογούμενα ἐν ὑπερτελεῖᾳ ἄρμονίᾳ καὶ λάμψει ὑπὸ τοῦ πανσόφου χρωστικῆς τῆς Φύσεως, βραδείως ἐξησθένον καὶ ἐσβέννυτο κατὰ τὰ πέρατα τοῦ ὀρίζοντος. Ἄλλ' ἐν μόνον χρωμα, τὸ πορφυροῦν, βαθύ βαθύ καὶ σκιαυγές, τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ βασιλικώτατον τῶν χρωμάτων, ἔντονον ἔτι διεχέετο ἐπὶ τῶν ἀπώτατα ἐν λεπταῖς καὶ σκιεραῖς γραμμαῖς μόλις διακρινομένων ὀρέων, καὶ προσέπιπεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς δύσεως, καὶ ἡ βαθεῖα ἀντανάκλασις αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀκυμάντων ὑδάτων παρῖστα τὴν εἰκόνα μυστικῆς καὶ κοραλλίνης χώρας πνευμάτων καὶ νηρηίδων ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀναδύσεως αὐτῆς ἀπὸ τοῦ θαλασσοῦ βυθοῦ πρὸς θάμβος τῶν ἡμῶν ὀμμάτων. Κατὰ τὴν ὥραν

κύριος Τιμόθεος, ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ παραθύρου τῆς οἰκίας του, προσεῖχε μᾶλλον εἰς τὴν ἔκτακτον ἐπὶ τοῦ νησιδίου κίνησιν παρά εἰς τὸ ὠραῖον, ἀλλὰ σύνηθες ἐν τῷ ὀρίζοντι σκηνογράφημα τῆς δύσεως. Ὁ τοῦ νησιῦ καφεπώλης ἐκόμισεν ἐξ Ἀθηνῶν ὀψιδικὸν θίασον Βοημιδῶν, αἵτινες τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἔμελλον νὰ ψάλωσιν ἀπὸ τῆς ἐπὶ τούτῳ στηθείσης ἐξέδρας ὡς ἐπόμενον, οὐ μόνον αἱ τράπεζαι τοῦ καφεναείου, ἀλλὰ καὶ ἅπας σχεδὸν ὁ χώρος τοῦ νησιῦ ἐνωρὶς εἶχε καταληφθῆ ἐκ πλήθους περιέργων καὶ φιλοκαίνων. Ὁ κύριος Τιμόθεος, λαβὼν τὸν πλόν του ἡτοιμάζετο νὰ κατέλθῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ, ὅτε πρὸ αὐτοῦ ἐφανίσθη ἡ γραῖα ὑπερέτρια τοῦ καπετάν Μήτρου.

— Γιατρέ, τὸν καπετάνιο τὸν ἔπιασαν ἀπὸ ὥρα δυνατοὶ πόνοι· σὰ νᾶχη καὶ κάψα. Σὲ παρακαλοῦμε νὰ κοπιᾶσῃς ἀπὸ κεῖ. Λεῖπει ὁ δικός μας ὁ γιατρός. Σοῦ τὸ ζητεῖ κι' ὁ καπετάνιος γιὰ χάρι.

Ἀπὸ τῆς πρωίας καθ' ἣν εἶχε παρασυρθῆ πρὸ ἔτους ὁ ἰατρός μετὰ τοῦ γέροντος ἀγωνιστοῦ ὑπὸ τοῦ θελγήτρου τῶν τρυφερῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀναμνήσεων, πρὸ τοῦ ἀνεμομύλου, δὲν εἶχεν ἐπανίδει αὐτόν. Τὸν ἐπανεβλεπεν ἤδη ἐν τῇ γηραιᾷ, ὡς ἐκεῖνος, οἰκία, ἐντὸς τῆς εὐρείας χειμῶνζάτικης μὲ τὴν ὑπερμεγέθη ἐστίαν, τῆς ὁποίας τὸ κωνοειδὲς θόλωμα προεξείχεν ἀποτόμως τοῦ τοίχου, μὲ τὰς ἀραχνοβριθεῖς γωνίας, μὲ τὸ τρίζον βαρέως ὑπὸ τοὺς πόδας καὶ ἐφαρμένον δάπεδον, μὲ τὴν ἐκ δοκῶν ἀπειλητικῶς ὑπερκειμένην ὀροφὴν, μὲ τὰ ἐκ τῶν κάτωθεν πρὸς τὰ ἄνω διανοιγόμενα παράθυρα, μὲ τοὺς μαυρισμένους καὶ ἄνευ κονιάματος τοίχους, μὲ τὸν πλατὺν σοφᾶν, τὸ ὑπεράνω ἀνηρτημένον ἐκ παλαιῶν σπαθίων καὶ ἐσκωρικασμένων καρουφυλλίων τρόπαιον, μὲ τὸ εἰκονοστάσιον, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐκαίετο ἡμίσεβστος κανδήλα. Ἐπὶ τοῦ σοφᾶ κατέκειτο ὁ καπετάν Μήτρος. Ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους ἐγήρασεν ἐπικισθητῶς. Τῶν παρεῶν αἱ κοιλότητες ἐβαθύνθησαν ἐπὶ μᾶλλον, καὶ τὸ ὄψωπον κατεμεστώθη ρυτιδῶν.

— Αἶ! γιατρέ, ὁ χάρος μοῦ ἔβγαλεν ἐνταλ-
συλλήψεως καὶ μ' ἔχει ἔς τὰ στενὰ ὅσο νὰ
μα πιάσῃ. Δὲν πιστεύω νὰ τοῦ ξεφύγω αὐτὴ τῇ

χροιά! ανέκραξε δι' ασθενούς φωνής και μελαγχολικού μειδιάματος.

Ο ιατρός ἐγκαρδιώσας αὐτὸν ἔγραψε συνταγὰς τινὰς καὶ ἠτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν· ἀλλ' ὁ καπετὰν Μῆτρος, καὶ ἰσοῦν καὶ υγιαινῶν, δὲν ἐπέτρεπεν εὐκόλως τὴν ἀναχώρησιν εἰς τοὺς μετ' αὐτοῦ συντυγχάνοντας. Καὶ ἤρξατο μετὰ διαφέροντος ἐρωτῶν τὸν νέον περὶ τῶν κατ' αὐτόν.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ κάνεις τὸ γιαντρί, παιδί μου;

— Ὀλίγαις ἡμέραις ἔχω ποῦ ἦρθα, καπετάνιο.

— Καὶ ποῦ ἦσουν;

— Ἦμουν 'ς τὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν ἀδεια. Ἐμεινα ἐκεῖ πέρα... στάσου νὰ ἰδῆς τὴν ἡμέρα ποῦ ἀνταμωθήκαμε, καπετάνιε, θυμᾶσαι, 'ς τὸν ἀνεμόμυλο, ὕστερ' ἀπὸ δυὸ μέραις ἔφυγα. Ἐπέρασ' ἕνας χρόνος σωστός!

— Ὅσον ἀνεμόμυλο! ἀνέκραξε βιαίως ὁ γέρον Μῆτρος τὸν ἀφῆσαν τὸν ἀνεμόμυλο; Οἱ καφεντζήδες κάνουν ὅ,τι θέλουν. Κάθε χρόνο καὶ χειρότερα.

Ὁ κύριος Τιμόθεος τότε μόνον ἐνθυμήθη ὅτι ἀφ' ἧς ἐπληθύνθη πολὺφροντις δὲν ἔλαβε περιέργειαν νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐρείπιου, ὅπερ ἄλλοτε ἐγένετο αἰτία σπανίας συγκινήσεως, καὶ ὅπερ ἐπανελθὼν δὲν ἐπανεῦρεν· εἶχε μάθει μόνον περὶ αὐτοῦ ὅτι κατηδαφίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου. Καὶ ἀσυνειδήτως ἐνδίδων εἰς αἰσθητικὰ περιεργείας, ἠρώτησε·

— Μὰ πῶς ἐγένετο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καπετάνιο;

— Πῶς ἐγένετο! καὶ γίνεται νὰ μὴ τὸ ζέρης; καὶ ἀνεκάθησε κοπιωδῶς ἐπὶ τοῦ στρώματος.

— Δὲν ζεῖρω τίποτε, καπετάνιο· σοῦ εἶπα ὅτι προχθὲς ἦρθα. Ἀλλὰ δὲν εἶνε φρόνιμο νὰ μιλήσῃς τώρα, προσέθηκε σκεφθεὶς ὅτι παρῶμα ἀκουσίως τὸν γέροντα εἰς μακρὰς ὁμιλίας. Θὰ γυρίσω αὐρὸν, καὶ τότε τὰ λέμε. Τώρα ἔχεις ἀνάγκη σιωπῆς καὶ ἀναπαύσεως.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη οὔτε σιωπῆς, οὔτε ἀναπαύσεως, ἀπήντησεν ὁ γέρον λησμονήσας καὶ πόνους καὶ ἀσθένειαν πρὸ τῆς ἀνάγκης νὰ ἐκχύσῃ τὸ παράπονόν του. Πρέπει νὰ τὸ μάθης κ' ἐσύ, γιὰ νὰ ἰδῆς ποῦ ἐκαταντήσαμε. Οἱ παληάνθρωποι! θὰ πέρασαν πέντ' ἔξι μῆνες ἀπὸ τότε, ἀλλὰ ποτὲ δὲ θὰ το ξεχάσω.

Καὶ δίχως νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὸν ἰατρόν, ἐξηκολούθησε γοργῶς καὶ ζωηρῶς:

— Μιὰν ἡμέρα, δειλινὸ ἦταν, ἐπῆγα νὰ πάρω, ὅπως πάντα, τὸν ἀέρ μου. Βλέπω κόσμον μαζεμένον τριγύρω ἀπὸ τὸν ἀνεμόμυλο. Σιμώνω, ρωτῶ—τί τρέχει; Πουλήθηκε ὁ ἀνεμόμυλος, γκρεμίζεται ὁ ἀνεμόμυλος. Ὁ δῆμος ἐβλαβε ἀπόφασι νὰ τὸν γκρεμίσῃ γιὰ νὰ πουλήσῃ ταῖς πέτρας του. Ὁ κύρ Σωτήρης ταῖς ἀγόρασε, κ' ἔφερε μαστόρους καὶ κάρρο νὰ γκρεμίσουν καὶ νὰ

κουβαλήσουν. Μοῦ φάνηκε πῶς γκρεμίστηκε ὁ ἴδιος. Δυὸ τσοῦσηδες περίμεναν μετὰ ἐκεῖ σκεπάρνια, καὶ τὸ κάρρο παρακάτου. Γυρίζω δεξιὰ κ' ἀριστερὰ τὰ μάτια μου· ἄλλοι ἐστέοντο γιὰ νὰ κἀνουν χάξι, κ' ἄλλοι μιλοῦσαν κ' ἐχασκάριζαν. ὄλοι ἀδιάφοροι· δηλαδὴ ἀδιάντροποι. Ἄρχισα κ' ἐτριγύριζα ἀπάνου κάτου· ἤμουνα νὰ σκάσω. Ἐέρεις τί ἄκουσα ἀπὸ τὸν ἕνα καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο;—Δίξασοι ὁ Θεός! Θὰ βγῆ ἀπὸ τὴ μέση μιὰν ἀσχημιά!—Τώρα πρέπει νὰ ψηλώσουν ἐδῶ πέρα τὸν τόπο, ν' ἀνοιξοῦν καὶ κανένα ξενοδοχεῖο.—Τὶ ὠραῖα νὰ παίξῃ ἐδῶ πέρα ἡ μουσική!—Τοῦ χρόνου δὲ μοῦ φεύγει· θὰ σοῦ χτίσω ἐγὼ καφενὲ ποῦ νὰ πάῃ ἀντάρτα, κ' ὄχι σὰν τὸν καφενὲ ποῦ θὰ κάμῃ ὁ κύρ Σωτήρης· τὸ καλοκαίρι λουτρά, τὸ βράδου καφὲ σαντάν, νὰ παρᾶς ποῦ βγαίνει!—Μωρὲ καρδιαῖς ποῦ θὰ σοῦ κάψῃ ἐδῶ πέρα ἡ Ῥήνα ἡ ἀρμένισσα! Καὶ τᾶλεξαν αὐτὰ γραμματισμένοι, δικηγόροι, νοικοκυραῖοι, γυναῖκες, παλληκάρια.

Ἐστὴν ὀργὴ νὰ πάνε! Μοῦ φάνηκε πῶς με περιγελοῦσαν μ' αὐτὰ ποῦ ἔλεγον. Ἄναψα κ' ἐθάμπωσα κ' ὁ νοῦς μου πέταξε· σὰν τὸ πουλί. Εἶδα τὸ νησί 'ς τὴν ὠρα τοῦ χαλασμοῦ, τὸν ἀνεμόμυλο ποῦ τὸν ἔζωναν οἱ Ἀρβανίταις, τὰ πέντ' ἀδέρφια νὰ σκορποῦν φωτιὰ καὶ φλόγα, τὸν Τάσσο τὸν Τασσοῦλα...

Καὶ ὁ γέρον διὰ βιαίας κινήσεως ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς κλίνης του.

— Καπετάνιο, ἀκούμπησε ἤσυχα ἤσυχα· τὸ καλλίτερο εἶνε νὰ μὴ μιλήσῃς, γιὰτί θὰ σοῦ κάμῃ κακὸ, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ νέος ἰατρός.

— Γιαντρί, δὲ μ'παρῶ νὰ μὴ μιλήσω· τοῦ λόγου σου εἶσαι ἄνθρωπος· δὲν εἶσαι τιποτένιος· σὰν αὐτοῦς. Δὲν ἀξίζει τὸ κουφάρι μου, γιὰ νὰ γνοιαστῶ γιὰ κείνο· ὅταν ἐρθ' ἡ ὠρα μου, θάρρηθ. Γιαντρί, ὄλοι ἐκεῖνοι ποῦ τριγύριζαν ἐκεῖ πέρα καὶ κρισολογοῦσαν, ἐχασκογελοῦσαν· μοῦ φάνηκαν χειρότεροι ἀπὸ τοὺς Τούρκους ποῦ γύρευαν νὰ χυμῆσουν καὶ νὰ φᾶνε τὸν ἀνεμόμυλο. Καὶ ἔξερεις, γιαντρί, τί ἄλλο μοῦ ἦρθε 'ς τὸ νοῦ; Τὸ θυμοῦμαι· σὰ νὰ ἦταν χθές. Ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια εἶχα πάει 'ς τὴν Ἀθήνα γιὰ δουλειά μου. Ἐέρεις ποῦ; Τὸν καιρὸ ποῦ γκρεμίστηκε ἀπ' τὴ φουρτούνα ἡ κολῶνα τοῦ Ὀλυμπείου. Βαστοῦσα τότε. Μιὰν ἡμέρα διάβαιν' ἀπὸ ἕνα μαγαζεῖ· ἀκούω φωναῖς καὶ κακὸ. Ἀπ' ἐξῶ ἦταν μαζεμένους πολὺς κόσμος. — Τί τρέχει; ρωτῶ. Μαθαίνω ὅτι κατὰσχεσε ἡ ἐξουσία ἕνα ἀρχαῖο ἀγαλμα 'ς τὰ χέρια τοῦ μπακάλη ποῦ εἶχε τὸ μαγαζεῖ. Βρὲ τί νὰ εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο! σπρώχνω δεξιὰ κ' ἀριστερὰ, βρίσκομαι μ'προστά 'ς τὴν πόρτα τοῦ μαγαζεῖοῦ. Ἐνας ψηλοκαπελάς, γέρος, ἀσθενικός, τυλιμμένος 'ς ἕνα μαῦρο ἐπανοφῶρι, —σοῦ λέω, τὰ θυμοῦμαι

σὰν ἐχτές, —κρατοῦσε 'στὰ χέρια του τὸ ἀγαλμα, γυναῖκα, ἄντρα, μοῦ φεύγει ἀπὸ τὸ μυαλὸ τί ἦταν· ἦταν κιτρινωμένο, γεμάτο χῶματα, τοῦ ἔλειπαν τὰ χέρια καὶ τὸ κεφάλι· θὰ ἦταν σπουδαῖο ἀγαλμα, γιὰτί με ὄλα ποῦ τοῦ ἔλειπαν, περίμενες νὰ σοῦ μιλήσῃ. Εἶχαν φιλονεικία ὁ γέρος ὁ δάσκαλος κ' ὁ μπακάλης· ὁ δάσκαλος ἦτον διωρισμένος ἀπάνω 'ς τὰ ἀρχαῖα καὶ γύρευε νὰ πάρῃ τὸ ἀγαλμα, καθὼς τὸ λέει ὁ νόμος, ἀπὸ τὸ μπακάλη, ποῦ τὸ ἤρε σκάθοντας γιὰ νὰ χτίσῃ σπίτι. Κι' ὁ μπακάλης φώναζε:—Δικό μου εἶνε! τὸ ἤρα με τὸν παρὰ μου!—Δὲν εἶνε δικό σου! δὲν τὸ ἐπιτρέπει ὁ νόμος νὰ εἶνε δικό σου!—Δικό μου εἶνε, τὸ γουδί τὸ γουδοχέρι ὁ μπακάλης, κ' ἀπλώνει νὰ τὸ πάρῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ δασκάλου. Δὲ χάνει καιρὸ ὁ γέρος, πῆφ! πᾶφ! ἕναν κατακέφαλο ἀστράφει τοῦ μπακάλη, ἕνός ἀγριάνθρωπου ὡς ἐκεῖ ἀπάνου. Σφίγγει τὸ ἀγαλμα 'ς τὴν ἀγκαλιά του, σὰν πατέρας τὸ παιδί, καὶ φεύγει παλληκαριστά. Ὁ κρεμανταλάς δὲν ἐκόπησε ταμποῦδι νὰ βγάλῃ.—Σοῦ ἔπρεπε, τοῦ εἶπα, κ' ἔφυγα.—Ἐτσι μοῦ ἦρθε τότε 'ς τὸ νοῦ ὁ δάσκαλος με τὸ ἀγαλμα. Κ' ἐντράπηκα τὸν ἑαυτό μου! Μοῦ βαστάει τάχα ἐμένα λιγότερο ἀπὸ τὸν καλαμαρὰ τῆς Ἀθήνας; εἶπα μετὰ τοῦ νοῦ μου. Βρὲ τοῦτοι ὄλοι δὲν εἶνε μπακάληδες; ὄχι! δὲν ἀφίνω νὰ χαλάσουν τὸν ἀνεμόμυλο. Τὶ ἔχω νὰ φοβηθῶ; Ἐμεῖς δὲν ἐφοβηθήκαμε τοὺς Τσάμηδες ποῦ χύνονται 'ς τὸν πόλεμον· σὰ φουσκοθαλασσιά, ἐμεῖς δὲν ἐτρομάξαμε τοὺς λιάνηδες ποῦ ὅσο μπῶι τοὺς λείπει τόση πονηριὰ τὴν ἔχουν, οὔτε τοὺς Γκέκηδες, οὔτε τοὺς Τόσκηδες, οὔτε τοὺς Ἀράπηδες, οὔτε κανένα. Ἐμεῖς δὲν τὰ χάσαμε 'ς τὴν Ἀμπλιανη με τοὺς Μπιμπασάδες τοῦ Γιουσούφ, 'ς τὸ Χαϊδάρι, ποῦ μᾶς ἔζωσαν οἱ Τούρκοι, 'ς τὸν προφήτ' Ἡλία, 'ς τὴ Σκάλα, 'ς τὸ Μισολόγγι, πουθενά!

Καὶ ὁ γέρον ἐσιώπησε πρὸς στιγμὴν, κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου, ὅπως βαθύτερον ἀπολαύσῃ τοῦ θελήτρου τῶν ἐνδόξων ἀναμνήσεων. Ὁ ἰατρός, ἐπωφεληθεὶς τῆς ἡρεμίας αὐτοῦ, ἐχώρησε πρὸς τὴν θύραν ὅπως καλέσῃ τὴν γραῖαν ὑπηρετρίαν καὶ παράσχῃ τὰς δεούσας ὁδηγίας πρὸς νοσηλείαν. Ἐπεθύμει ν' ἀπέλθῃ ἀπαρατήρητος· οὐχ ἦττον ὁ γέρον ἐκεῖνος, ἀγνὸν καὶ ὕστατον ἴσως λείψανον τῆς μεγάλης γενεᾶς, διαμφισβητούμενος ἤδη ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἀλλὰ τηρῶν καὶ ἐν ταῖς τελευταῖαις ἡμέραις αὐτοῦ ἅπαν τὸ σφρίγος καὶ μεγαλεῖον τῶν χρόνων καὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, βαθέως ἐπενήργει ἐπὶ τῆς φαντασίας του, γοργῶς καὶ ζωηρῶς προσδεχομένης τὰς ἐντυπώσεις. Ὁ καπετὰν Μῆτρος παρίστατο πρὸ αὐτοῦ ὡς ζωντανὸς τις ἀνεμόμυλος, ἔτοιμος μετ' οὐ πολὺ νὰ καταπέσῃ ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς

σκιαπᾶνης τοῦ χρόνου. Καὶ ἀνεμνήσθη τῆς πρὸ ἔτους συναντήσεως αὐτῶν παρὰ τὸ ἐρείπιον, καὶ τῆς ὠραίας ἐκείνης πρωίας, καὶ τῶν Νεράιδων καὶ τῶν πέντε ἀδερφῶν, καὶ δὲν ἐτόλμησε νὰ ἀπέλθῃ, δεικνύων ὅτι καταφρονεῖ τοὺς λόγους καὶ τὸ ἄλγος τοῦ πρεσβύτου. Ἀλλ' ὁ κρότος τῶν βημάτων του ἐξήγειρε τὸν καπετὰν Μῆτρον τῶν ρεμβασμῶν του, καὶ ἀνεκάθησεν αὐθις.

— Σωστά! σωστά! καπετάνιε, εἶπεν ὁ ἰατρός, ἀποπειρώμενος νὰ συντάμῃ τὴν ὁμιλίαν τοῦ γέροντος. Ἄν εἶχαν φιλοτιμία, δὲν θὰ τὸν ἐγκρέμιζαν τὸ μύλο.

— Αὐτοὶ νὰ γκρεμίσουν τὸν μύλο! ποῦ νὰ γκρεμίσουν! Ἐτρέξα· σὰ νὰ μὴν ἦμουν ἐβδομηνηταπέντε χρόνων, σηκώνω τὸ ραβδί μου καὶ τραβῶ μὲ 'ς τὴν πλάτη ἑνὸς τσοῦση ποῦ εἶχε σκαλώσει 'ς τὴν κορφή του μετὰ τὸ σκεπάρνι.—Ἐκουμπισθῆτε! δὲν ἔχει κανεὶς δικαίωμα νὰ χαλάσῃ τὸν ἀνεμόμυλο! βγάξω μὲ φωνή. Ἐτρέξεν ὄλος ὁ κόσμος κ' ἐστάθηκε τριγύρω μου· οἱ τσοῦσηδες ἀπόμειναν μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα. Ὁ κύρ Σωτήρης, ὁ ἀγοραστής, ἐτρέξε ζαλισμένος. Ἐνόμισε πῶς τοῦ διεκδικοῦσα γιὰ λογαριασμὸν μου τὸν ἀνεμόμυλο, καὶ φώναζε νὰ πάγω 'ς τὰ δικαστήρια καὶ ν' ἀφήσω τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάμουν τὴ δουλειά τους.—Βρὲ τί λὲς; τοῦ φωνάζω· ὁ ἀνεμόμυλος δὲν εἶνε οὔτε δικός σου, οὔτε δικός μου, οὔτε τοῦ δήμου, οὔτε τοῦ Θεοῦ· ὁ ἀνεμόμυλος εἶνε τοῦ ἔθνους· δὲν γκρεμίζεται. Ὁ ἀνεμόμυλος εἶνε τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐδῶ πέρα 'ς τὸν καιρὸ τοῦ χαλασμοῦ ἔγινε τὸ μεγαλύτερο κακὸ! Ἐδῶ τὸ ἔδειξε ἡ παλληκαριά. Αὐτοῦ μέσα ἐπολέμησεν ὁ Τάσσος ὁ Τασσοῦλας μετὰ τὰ δέρφια του. Τὰ σίτια μας καὶ τὰ καλά μας τὰ χάλασαν καὶ τ' ἀφάνισαν οἱ Τούρκοι. Ὁ ἀνεμόμυλος μᾶς ἀπόμεινε χάλασμα· ἐμμεῖς ὅμως μένουμε 'ς τὰ πόδια τους ἀκόμα ὁ Ράγκος, ὁ Βαλτινός, ὁ Βέρης, ὁ Δράκος, ὁ Κανάρης. Πάει νὰ χαλάσουμε τὸ Βέρη, τὸ Βαλτινὸ, τὸ Ράγκο, τὸ Δράκο, τὸν Κανάρη; ὄχι! τοὺς δίνουμε γαλόνια καὶ τοὺς καμαρώνουμε. Θὰ πῆς, οἱ ἄνθρωπ' εἶνε ἄνθρωποι, κ' ἡ πέτρας εἶνε πέτρας. Αἱ! ἂν τὸ πάρῃς ἔτσι, καὶ τὸ κόνισμα ξύλο εἶνε, καὶ τὸ μνήμα τοῦ πατέρα σου χῶμα, κ' ἡ σημαία πανί, κ' ἡ ἀγία μετὰδοσις κρασί.—Αὐτὰ καὶ ἄλλα φώναξα καὶ εἶπα· ποῦ νὰ τὰ θυμηθῶ ὄλα! Τὰ λῶγια μου δὲν πῆγαν 'ς τὰ χαμένα. Μερικοὶ καλαμαράδες, κατὰ ἄλλαις κοκκονίτταις, ἐγέλοῦσαν· ἀλλὰ δυὸ τρεῖς καραβοκυραῖοι ποῦ βρέθηκαν ἐκεῖ πέρα, κατὰ ναυτικοί, κατὰ ξωμάχοι, σωστά μυαλά, ἀρχισαν νὰ μοῦ βίχνουν δίκη. —Δίκη ἔχει. Τὸ δίκη εἶνε δίκη. Ἄντροπή! ἐψιθύριζαν ἀναμεταξύ τους. Τότε ἐγὼ...

Τῆ στιγμῇ ἐκείνη φρενητιώδη χειροκροτήματα ἠκούσθησαν ἐκρηγνύμενα ἐν τῷ ἐπὶ τοῦ

νησίω ὠδικῶ καφερείω, συνοδευόμενα ὑπὸ πα-
ραφόρων καὶ βροντωδῶν κραυγῶν.—*Ἀβάστε, Μαρίκα, ἀβάστε!* Ἐφερε δ' ὁ ἀπαλὸς τῆς ἐσπέ-
ρας ζέφυρος μέχρι τοῦ δωματίου τοῦ καπετάν
Μήτηρου βραγχῶδες καὶ ξενόφωνον τὸ ἄσμα τῆς
Μαρίκας.

Ὅταν οἱ γέροι τρελλαθοῦν
Καὶ κάνουν τὴν ἀγάπη,
Τότε κ' ἡ νέαις προσπαθοῦν
Νὰ τοὺς φανοῦν ἀγάθι.
Τάκουσες, τάκουσες, τάκουσες, γέρο,
Γέρο, γέρο, γέρο, τ' ἀκοῦς αὐτά;

— Οὐ νὰ χαθῆτε, σκρόφασι! ἀνέκραξεν ὁ
γέρον μετὰ βδελυγμίας, καὶ ἐξηκολούθησε.—Τότε
σιμόνω 'ς τοὺς καλοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, καὶ
τοὺς λέγω.—Βρὲ παιδιὰ! δὲ θυμάστε ἐπέρου
τὴ λαμπρή; Σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια, θελή-
σατε νὰ βγάλετε τὰ 'κονίσματα ἀπὸ ταῖς ἐκ-
κλησίαις καὶ νὰ τὰ τριγυρίσετε μέσα 'ς τὴν
πόλι, καὶ ὕστερα νὰ κάμετε τὴν ἀγάπη. Ὁ
Δεσπότης εἶπε· δὲν εἶνε σωστό· δὲ θάβγουν τὰ
'κονίσματα. Ἐσεῖς εἶπετε·—ὄχι! Δεσπότης
εἶσαι, κ' ἐμεῖς ἔχουμε τὸ δίκιο μας. Ἐτσι τὸ
ἠύραμε συνήθειο ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, ἔτσι θὰ
τ' ἀφήσωμε. Καὶ πήρατε τὰ 'κονίσματα.
Ἄλλη μιὰ φορά οἱ ἐπίτροποι τ' αἶ Νικόλα θε-
λησαν νὰ βγάλουν τὰ καφάσια ἀπ' τὸ γυναικω-
νίτη. Δὲν ἀφήσαμε νὰ τὰ βγάλουν. Ἐτσι τὰ
ἠύραμ', ἔτσι θὰ τ' ἀφήσωμε. Μὴ βῆξετε μά-
σκουλα 'ς τὸ πανηγύρι, βγάζει διαταγὴ ὁ Νο-
μάρχης· θὰ βρίζουμε, γιατί ἔρριχναν οἱ πατεράδες
μας. Ἐτσι τὸ ἠύραμε, ἔτσι θὰ τ' ἀφήσωμε.
Ἄλλὰ μπορεῖ νὰ ἦτον ἀνάγκη νὰ μὴ κουνηθοῦν
τὰ 'κονίσματα, νὰ βγοῦν τὰ καφάσια, νὰ μὴν
πέσουν μάσκουλα. Καλὰ κκαῖ, τὸ ἔλεγε ὁ νό-
μος. Ὅμως, πῆστε μου 'ς τὴ ζωὴ σας, εἶνε καμ-
μιάν ἀνάγκη μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ
συμμαζεύουμε καὶ τὸ μικρότερο χαλίμι ποῦ μᾶς
θυμίζει τὴ δόξα μας; Ἐτσι τὸ ἠύραμε, ἔτσι θὰ
τάφήσωμε. Ποτὲ δὲν εἰπώθη δικαιοτέρος λόγος
σὲ καμμιάν ἄλλη περίστασι.—Κάμετε τὴ δου-
λειά σας! φώναζε ἀφρισμένος ὁ κύρ Σωτήρης.
Ἐμπρός! γκρεμίστε! φώναζε 'ς τοὺς τσοῦσηδες,
ποῦ τὰ εἶχαν χρειασθῆ βλέποντας τὴν ἀγριάδα
μας.—Δὲ θὰ γκρεμίσετε! φώναζε! Δὲ θὰ γκρε-
μίσετε, κρᾶζουν μαζί μου καμμιὰ εἰκοσαριὰ
παλληκάρια. Ἐτσι τὸν ἠύραμ', ἔτσι θὰ τὸν ἀ-
φήσωμε. Νὰ σου μέσα 'ς ἐκεῖνη τὴ στιγμή καὶ
ὁ κύριος δήμαρχος μὲ ὄλους τοὺς κλητῆρες τῆς
'Ἀστυνομίας. Ἐγκαρδιώθηκε μάλιστα τοὺς εἶδε ὁ
κύρ Σωτήρης.

—Ὁ κύρ Κατράμης; ἠρώτησεν ἀπροσέκτως
ὁ νέος.

—Ὅχι, βρὲ ἀδερφέ, ὁ φεινός· ὁ ἄλλος ὁ
παλῆς ὁ προκομμένος. Δὲν τὸν θυμάσαι; Μιὰ
ψηλὴ καπελαδοῦρα, μιὰ μακρὰ πατατοῦκα,

ἐνα σάλι ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν πατατοῦκα; Μᾶς
ἦρθα δὲ παχὺς παχὺς μὲ μιὰ κοιλιὰ φουσκο-
μένη, κατακόκκινος, γεμάτος ξεροβηζήματα καὶ
κουνήματα.

—Καὶ τί εἶπεν ὁ κύριος δήμαρχος; ἠρώτησεν
ὁ ἱατρός, ἐπειγόμενος νὰ σταματήσῃ τὰς περι-
γραφικὰς ὁρμὰς τοῦ γέροντος. Ἀλλὰ τὸ χυδαῖον
ἄσμα ἀντήχησεν αὐτὸς διερμηνευόμενον ὑπὸ χυ-
δαιοτέρας φωνῆς:

Γέροι κουτοί, παμπόνηροι,
Ἄριστε τὰ κορίτσια,
Προτοῦ κ' αὐτὰ σὰς δόσουνε
'Σ τὸ χέρι τὰ παπούτσια.
Τάκουσες, τάκουσες, τάκουσες, γέρο,
Γέρο, γέρο, γέρο, τ' ἀκοῦς αὐτά;

—Τί νὰ 'πῆ ὁ δήμαρχος, ἐξηκολούθησεν,
ὡσεὶ ἐπὶ μάλλον ἐξήφη ἐκ τῆς ἀκοῆς τοῦ
ἄσματος. Τί νὰ 'πῆ ἕνας τοκογλύφος, ἕνας ἀθεό-
φοβος, ἕνας ποῦ ἔκαμε παράδες πέρνοντας τὰ
χωράφια τοῦ ἐνός, κλέβοντας τὰμπέλια τοῦ
ἄλλου. Ἐνας ποῦ ἔχτισε σπίτια ἀρπάζοντας
τὸ βίος τοῦ γείτονα μὲ ψευτικούς ὄρκους καὶ μὲ
πλαστά χαρτιά! Ἐνας ποῦ τὸν ἐβγαλαν δή-
μαρχο ὁ φόβος ποῦ τοῦ εἶχαν καὶ οἱ παράδες
ποῦ εἶχε. Τί νὰ 'πῆ! Ἐέρεις τί μοῦ εἶπε; Μοῦ
εἶπε.—Αὐτὰ εἶνε λόγια τοῦ ἀέρα, καπετάν
Μήτηρο. Δὲ χάνεται τὸ ρωμαϊκὸ μὲ δυὸ τρεῖς
παληόπετρας ποῦ θὰ βρίζουν, γιατί ἔχουν τὸ
σκοπὸ τους ποῦ ταῖς βρίζουν. Μὴ βάνεις σκάν-
δαλα· ξέρεις πῶς ὄλος αὐτὸς ὁ τόπος εἶνε ἰδιο-
κτησία τοῦ δήμου ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια. Ἰδιο-
κτησία τοῦ δήμου, κύριε δήμαρχε, ἀλλὰ γιὰ
νὰ τοῦ στήνῃ τριγύρω κάγκελλα χρυσά! —
Αὐτὰ μᾶς ἔφαγαν! ἄρχιζε πλεῖα νὰ λήθῃ δυνα-
τὰ ὁ κύριος δήμαρχος, μὲ μεγάλη λόγια καὶ
μὲ δυνατὰ γέλοια. Μᾶς ἔφαγε ὁ πατριωτισμός!
«Ἐλληνας τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει.»
Αὐτὰ δὲν εἶνε πρακτικὰ πράγματα. Ἄν πάρης
'ς τὸ λογαριασμὸ κάθε πέτρα τῆς Ἐπαναστά-
σεως, τότε δὲ θαῦρης ἄκρη· πρέπει νὰ πάρουμε
κάθε λιθάρι νὰ το κάμουμε 'κονίσμα. Εἶνε δου-
λειαὶς αὐταῖς! Μᾶς ἔφαγαν τὰ λιθάρια! Οἱ
γραφματισμένοι τῆς Ἀθήνας περνοῦν τὴν ὥρα
τους σκυμμένοι ἀπάνου 'ς τὰ λιθάρια. Γι' αὐτὸ
ὄλο σκοντάβουμε· καὶ δὲ 'μποροῦμε νὰ πάμε
'μπροστά! Δὲν ξέρομε τί νὰ κάνουμε. Θέλουμε
κόκκινη γιανκέτα, θέλουμε Ἐγγλέζο νᾶρθη νὰ
μᾶς διοικήσῃ. Σιγάβουν γιὰ λιθάρια, 'ξοδεύουν
γιὰ λιθάρια. Κι' ἂν νοιώθουν τίποτε ἀπ' αὐτά,
νὰ μοῦ κόβης τὸ κεφάλι. Τουλᾶχιστον 'ς τὴν
'Ἀθήνα βρίσκουν μάρμαρα, ποῦ κᾶτι ἀξίζουν·
μάρμαρο· τὸ πουλεῖς καὶ βγαίνει παρὰς. Ἄμ'
αὐτὴ ἡ ψώρα, καπετάν Μήτηρο;—Δὲν ξέρω πῶς
ἐκρατήθηκα καὶ δὲν τοῦ ἄστραφα μίαι!—Μὴ
χαλάσετε τὸν ἀνεμόμυλο! βρὲ γιὰ ὄνομα Θεοῦ!
νὰ τὸ λέγην ἄμυαλα παιδιὰ, καλὰ ἀμὰ τοῦ

λόγου σου! Εἶνε φτωχὸς ὁ δῆμος, ἔχει ἀνάγκη
ἀπὸ χρήματα ὁ δῆμος, δὲν τ' ἀκοῦτ' αὐτά.
Θέλουμε δρόμους, θέλουμε φανάρια, δὲν τ'
ἀκοῦτ' αὐτά. Δρόμους, δρόμους, ἡ συγκοινωνία
εἶνε ὁ πατριωτισμός!—Ἡ τοκογλυφία εἶνε ὁ
πατριωτισμός, μοῦ ἦρθε νὰ τοῦ 'πῶ!—Αὐτὰ
μᾶς χρειάζονται· θέλουμε χρήματα, τ' ἀκοῦς.
Αὐταῖς ἡ πέτρας εἶνε καλαῖς καὶ χρυσαῖς,
ἀλλὰ μόνο γιατί θὰ βγάλουν χρήματα, κι'
ὄχι γιὰ τίποτε ἄλλο, τ' ἀκοῦς; Θὰ πουληθοῦν
ἡ πέτρας, θὰ νοικιαστῇ ὁ τόπος· θὰ φιαστῇ,
θὰ στολιστῇ· θέλει παρὰ ὁ δῆμος. Νὰ πέρνου-
με κι' ὄχι νὰ δίνουμε. Ὁ πατριωτισμός δὲν εἶνε
'ς ταῖς πέτρας.—Αὐτὰ καὶ ἄλλα ἔλεγε ὁ κύριος
δήμαρχος.

—Καὶ ἐπὶ τέλους τὸ μῦλο πῶς τὸν ἐχάλα-
σαν, καπετάν Μήτηρο; ἠρώτησεν ὁ νέος, ὅστις
τὸ πρῶτον ἦδη ἤκουε περὶ τῶν λεπτομερειῶν
αὐτῶν.

—Δὲν τὸν ἐχάλασαν! αὐτοὶ νὰ χαλάσουν!
ἀπήνησε περιφρονητικῶς ὁ καπετάν Μήτηρος.
Καὶ βαθμηδὸν ἐνεψυχούτο πλεῖστον, καὶ ἐχρω-
ματίζοντο τὰ μεμαραμμένα μῆλα τῶν παρειῶν
αὐτοῦ, καὶ κατήστραπτε τὸ βλέμμα του· κα-
τάστασις δυναμένη νὰ ἀνησυχῆσῃ ἕνα ἱατρόν.

—Δὲν τὸν ἔρριξαν! ὁ δήμαρχος ἔβαλε τοὺς
κλητῆρας κ' ἐπερικύκλωσαν τὸν ἀνεμόμυλο.
ἔφερε καὶ χωροφύλακες μὲ τᾶλογάτους νὰ μᾶς
κρατοῦν 'ς τάνοιχτά, μὴν κάμουμε τίποτε. Εἶχε
μαζωχθῆ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουμε ὅλη ἡ χώ-
ρα. Ἀπάνου κάτου τέτοια ὥρα θὰ ἦταν· ὄχι·
ὀλίγο προτῆτερα· ὅτι ἔπερνε νὰ βασιλέψῃ ὁ
ἦλιος. Ἐμπρός νὰ τελειώνουμε! λέγει ὁ δήμαρ-
χος. Ὁ μᾶστορας πέρνει τὴ σκάλα καὶ τραβάει
μὲ τὸ σκεπάρνι του.

—Κ' ἐσεῖς τί ἐκάματε;

—Ἐμεῖς δὲν ἐπροσθάσαμε οὔτε νὰ συλλογι-
σθοῦμε τί πρέπει νὰ κάμουμε· οὔτε προσθάσαμε
νὰ καταλάβουμε τίποτε.

—Τί ἔγινε;

—Τί ἔγινε! Ἐκεῖνη τὴ στιγμή ὁ ἀνεμόμυλος
ἔτριξεν, ἔτριξεν, ἔκαμεν ἕνα μεγάλο κρρρρ, καὶ
δίχως ν' ἀκουμπῆς ἡ σκάλα ἀπάνου του, δίχως
νὰ τὸν ἠγγίξῃ τὸ σκεπάρνι τοῦ τσοῦση, σωριά-
στηκε μονομιάς πέρα γιὰ πέρα, 'σὰ νὰ τὸν ἔρ-
ριξε σεισμός! λὲς καὶ ἦταν ἄνθρωπος ποῦ τὸν
ἐχτύπησε κεραυνός.

Καὶ τὸ ἄσμα ἐξηκολούθει μεγαλοφωνότερον:

Τρελλάθηκ' ἕνας γέροντας,
Μοῦδωκε τὴν εὐχὴν του,
Καὶ μ' εἶπε, μ' ἀγαπᾶ πολύ,
'Σὰ νᾶμουνα παιδί του.
Τάκουσες, τάκουσες, τάκουσες, γέρο,
Γέρο, γέρο, γέρο, τ' ἀκοῦς αὐτά;

—Ὅχι! δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός, κύριε δήμαρχε!
Ὅταν κᾶνης τὸ ἄδικο, κ' ἡ πέτρας θὰ βγά-

λου φωνὴ νὰ σου τὸ φωνάζουν· ὄχι, κύριε δή-
μαρχε! σκεπάρνι τσοῦσηκο δὲ βρίζει ὅτι δὲν
ἔρριξαν κανόνια τούρικα! Ὁ Τάσος ὁ Τασ-
σοῦλας ἐσκοτώθηκε· ἀλλὰ χέρι Ἀρβανίτου δὲν
ξάμωσεν ἀπάνου του.

Καὶ κατεστάλη αἰφνηδῶς ἡ διαλεκτικὴ ζωη-
ρότης τοῦ καπετάν Μήτηρου. Κατέπεσε βαρὺς
ἐπὶ τῆς κλίνης, καὶ ἔκλεισε νυσταλέους τοὺς
ὀφθαλμούς. Ἡ ἐκ τῆς ἀφηγήσεως συγκίνησις
εἶχεν ἐπαυξήσει τὸν πυρετὸν αὐτοῦ.

Ὅτε ὁ ἱατρός ἐξῆλθε τῆς οἰκίας, ἦτον ἡδὴ
νύξ. Πρὸς τὴν ἐπικρατούσαν ἐν τῇ πόλει
σκοτίαν καὶ γαλήνην ἀντετίθετο ἡ περιφω-
τος ὄψις τοῦ νησιδίου, ἀναστάτου ἐξ ἄσμά-
των καὶ κραυγῶν καὶ ραβδοκοπημάτων καὶ χει-
ροκροτήσεων, θορύβου δαιμονιώτων, οὔτινος
ὑπερεῖχεν ἡ ἀντήχησις τοῦ ἄσματος τῆς Μαρί-
κας, περατομένου ἐν τῷ ὠψίστου θριάμβου:

Οἱ γέροι ἐτρελλάθησαν,
Τρελλάθησαν οἱ γέροι,
Κι' ἀγάπαις τρέχουν γιὰ νὰ βροῦν
Χειμῶνα καλοκαίρι.
Τάκουσες, τάκουσες, τάκουσες, γέρο,
Γέρο, γέρο, γέρο, τ' ἀκοῦς αὐτά;

Γ'.

Ὁ κύριος δήμαρχος

Μετ' οὐ πολὺ ὁ καπετάν Μήτηρος ἀπέθνη-
σκε. Δημοτικὴ δαπάνη ἐκηδεύθη, ἀλλὰ
δὲν ἀποδόθησαν εἰς τὸν νεκρὸν του στρα-
τιωτικαὶ τιμαὶ, καθ' ὅτι ἐστερεῖτο παρασήμε-
ρ καὶ τὸ σιδηραῦν ἀριστεῖον τοῦ ἀγῶνος, ὅπερ ἔφε-
ρε, δὲν παρείχε δικαίωμα πρὸς τιμὰς τοιαύτας.

Πολλοὶ ἠκολούθησαν μέχρι τάφου τὸ φέρε-
τρον. Λόγον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξεφώνησεν ὁ κύριος
Τιμόθεος, μεταρσιωθεὶς εἰς ὕψη ἀπροσπέλαστα
ρητορικῆς εὐφραδείας, κυρίως ὅτε συνέκρινε τοῦ
παρόντος τὴν σμικρότητα πρὸς τὸ μεγαλεῖον
τοῦ παρελθόντος. Οἱ παρεστῶτες τὸν ἤκουον
χαίνοντες. Μετὰ τὸ τέλος τῆς κηδείας ἐδέχθη
ἐν τῇ πλατεῖᾳ τῆς πόλεως παρὰ πολλῶν θερμᾶ
συγχαρητήρια. Πλησιάζας καὶ ὁ κύριος δήμαρ-
χος συνεχάρη αὐτῷ:

—Καλὰ τὰ εἶπες, γιατρέ! Ἐβαλες ὅμως καὶ
πολὺ ἀλάτι. Πολὺ τὰ ἐμεγάλωσες. Ἐπρεπε
μαζί μὲ τᾶλλα νὰ 'πῆς ὅτι καλὰ ἔκαμε καὶ
τὸν πῆρε ὁ Θεός τὸ μακαρίτη, γιατί εἶχε ἀρχί-
σει νὰ νερούλιάζῃ τὸ μυαλό του ἀπὸ τὰ γερά-
ματα. Σεῦρετε, κύριοι, προσέθηκε θριαμβικῶς
στρεφόμενος πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, ἀπ' τὸν και-
ρὸ ποῦ βάλθηκε, γουδι τὸ γουδοχέρι, νὰ μὴ χα-
λαστῇ ὁ ἀνεμόμυλος, τοῦ μπῆκε 'ς τὸ μυαλό
ὅτι ὁ ἀνεμόμυλος γκρεμίστηκε μονάχος τοῦ 'σάν
πύργος ἀπὸ τραπουλόχαρτα!

Καὶ ἀνεκάγχασε θορυβωδῶς, καθ' ἣν σι-

γμὴν δάκνων τὰ χεῖλη καὶ ὠχρὸς ἐκ συγκινησεως ἀπὴντα, προκλητικῶς ἀτενίζων τὸν κύριον δῆμαρχον, ὁ κύριος Τιμόθεος:

— Κύριε δῆμαρχε, ἐμεῖς τὰ ἀνθρωπάκια δὲν πρέπει νὰ μιλοῦμε γιὰ τέτοιους ἀνθρώπους!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΛΦΙΛ

Διήγημα Γεωργίας Ἑλλισοῦ

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Η. Κουρτίδου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Δ'.

Ὁ ἀδυσώπητος κρότος τοῦ ἐκκρεμοῦς προξενεῖ ὀδυνηρὸν παλμὸν εἰς τοὺς φοβούμενους τὸ μέλλον. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὸ μέγα ὠρολόγιον τῆς φύσεως. Μετὰ τὰ λευκάνθημα ἔρχονται τὰ κυματοειδῆ χόρτα, ἅτινα διασπίζονται ἐντονον χρῶμα τῆς ἐρυθρᾶς ὀξαλίδος· ἐξαφανίζονται καὶ ταῦτα καὶ οἱ λειμῶνες τότε παρέχουσι θέαμα σμαράγδων ἐσφηνωμένων ἐν συμφύτοις φραγαῖς· οἱ χρυσοὶ στάχυες κάμπουσι τὴν κατὰ μιστον κεφαλὴν τῶν· οἱ θερισταὶ κύπτουσιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν καὶ αἱ θημωνίαι ἐδέθησαν μετ' ὀλίγον· εἶτα δὲ ἀχυρόχοι γραμμαὶ ἐκτείνονται παρὰ τοὺς ἀγρούς, ὧν τὸ χῶμα ἀναταράττει τὸ ἄροτρον ὅπως προετοιμάσει αὐτοὺς εἰς νέαν σποράν. Ἡ μετάβασις δὲ αὕτη ἀπὸ καλλονῆς εἰς καλλονὴν, ἣτις διὰ τοὺς εὐτυχεῖς εἶνε ὡς συνεχῆς τις μελωδία, ἀγγέλλει εἰς οὐχὶ ὀλίγας ἀνθρωπίνους καρδίας τὴν προσέγγισιν τῆς προσδοκωμένης ἀγωνίας, καὶ φαίνεται ὡς νὰ ἀπωθῆ αὐτὰς πρὸς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ φόβος θὰ μεταβληθῆ εἰς ἀπελπιστικὴν πραγματικότητα. Πόσον σπεῦδον σκληρῶς ἐφαίνετο εἰς τὴν Αἰκατερίναν τὸ θέρος ἐκεῖνο τοῦ 1788! Βεβαίως τὰ ρόδα ἐμαρῶνθησαν ταχύτερον καὶ τὰ φύλλα τῶν μελιῶν ἐκιτρίνισαν λίαν προῶως ὅπως ἀναγγείλωσι τὸ φθινόπωρον, καθ' ὃ ἐμελλε νὰ ἦ μόνη ἀπέναντι τῆς δυστυχίας τῆς, καθ' ὃ ἐμελλε νὰ ἴδῃ τὸν Ἀντώνιον εἰς ἄλλην ἀποτεινόμενα τοὺς ἠδέεις του λόγους, εἰς ἄλλην τὰ ἡδέα βλέμματά του!

Πρὸ τοῦ τέλους τοῦ Ἰουλίου, ὁ λοχαγὸς εἶχεν ἀναγγείλη δι' ἐπιστολῆς, ὅτι ἡ λαίδη Ἐσχερ καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς ἐμελλον ἀπολείπουσαι τὸ θάλλος καὶ τὴν εὐθυμίαν τῆς Βάθ νὰ ὑποστρέψωσιν εἰς τὰς ἡμέρας καὶ ὑποσκίους τοποθεσίας τῆς ἐν Φαρλάιγ κατοικίας τῶν καὶ ὅτι προσεκληθῆ νὰ τὰς συνοδεύσῃ καὶ ὁ λοχαγός. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς του κατεφαίνετο ὅτι διέκειτο ἄριστα πρὸς τὰς δύο κυρίας, οὐδὲν δ' ὑπῆντι-

τετο ὅτι εἶχεν ἀντίπαλόν τινα. Ἐφ' ὃ ὁ σὶρ Χριστοφόρος εἰδείκνυε μείζονα ζωηρότητα καὶ εὐθυμίαν ἢ τὸ σὺνηθες. Περὶ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου ἐγνώσθη ὅτι ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου ἐγένετο δεκτὸς ὡς μνηστήρ, μετὰ πολλὰς δὲ φιλοφρονητικὰς καὶ συγχαρητηρίους ἐκατέρωθεν ἐπιστολάς, ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ λαίδη Ἐσχερ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἐπισκεφθῶσι τὸ μέγαρον τοῦ Σέβερελ, ἐνθα ἡ Βεατρίκη ἐμελλε νὰ γνωρίσῃ τοὺς μέλλοντας συγγενεῖς αὐτῆς καὶ ἐνθα ἐμελλον ν' ἀποφασισθῶσιν ὀριστικῶς τὰ κατὰ τὸ συνοικέσιον. Ἐως τότε δὲ ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου θὰ ἔμενεν ἐν Φαρλάιγ καὶ θὰ συνῶδευε τὰς κυρίας κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτῶν.

Ἐπὶ ταῖς ἐπισκέψεις ταύταις ἕκαστος παρεσκευάζετο ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Σέβερελ. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος διετέλει εἰς συνδιασκέψεις πρὸς τὸν ἐπιστάτην καὶ τὸν δικηγόρον του καὶ εἶδιδε διαταγὰς εἰς πάντα, ἰδίως δὲ εἰς τὸν Φραντπέσκον ν' ἀποπερατώσῃ τὰς ζωγραφίας τῆς αἰθούσης. Ὁ Τζίλφιλ ἀνέλαβε νὰ εὐρη φορβάδα διὰ τὴν μίς Ἐσχερ ἣτις ἔπνευε δεξιῶς. Ἡ λαίδη Σέβερελ ἠναγκάσθη νὰ ἐξέλθῃ εἰς ἐπισκέψεις καὶ νὰ στείλῃ προσκλήσεις. Αἱ πόαι, αἱ δεινροστοχίαι καὶ αἱ πρασιαὶ τοῦ Μπάτς τόσοσιν τέλειαι ἦσαν πάντοτε, ὥστε οὐδὲν ἐκτακτὸν ἦτο ἀνάγκη νὰ γείνη ἐν τῷ κήπῳ, εἰμὴ μόνον νὰ ἐπιπληχθῆ τραχύτερον πῶς ὁ βοηθὸς τοῦ κηπουροῦ, τοῦθ' ὅπερ δὲν παρέλιπεν ὁ Μπάτς.

Καὶ ἡ Αἰκατερίνα, κατ' εὐτυχίαν τῆς, ἀνέλαβεν ἐργασίαν τινὰ ἀπασχολοῦσαν τὸν μακρὸν τῆς θλίψεως αὐτῆς καιρὸν· ἀνέλαβε δὴλα δὴ ν' ἀποπερατώσῃ προσκεφάλαιον κλισμοῦ, ὅπως συμπληρώσῃ τὴν διακέντητον σκευὴν τῆς οἰκογενειακῆς αἰθούσης, δι' ἣν ἐνιαυτὸν ὄλον εἶχεν ἐργασθῆ ἡ λαίδη Σέβερελ, καὶ ἣτις ἀπετέλει τὸ μόνον ἐκ τῆς σκευῆς τοῦ μεγάρου ἄξιον λόγου μέρος.

Ἡ Αἰκατερίνα ἐπελάθετο τοῦ χειροτεχνήματος τούτου, ψυχρὰ ἐξῶθεν καὶ παλλομένην ἔχουσα τὴν καρδίαν ἐνδον, εὐτυχῆς ὅτι ἠδύνατο οὕτω καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ συγκρύπτῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν δακρύων, ἣτις κατελάμβανεν αὐτὴν τὴν νύκτα ἐν τῇ μονώσει.

Δυσχερῶς συνεῖχεν ἑαυτὴν ὅτε προσήγγιζεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ βαρονέτου ἀπήστραπτον πλεῖον τοῦ σὺνήθους, ἦτο δὲ ὑπέροπε φαιδρὸς καὶ εὐκίνητος· ἐφαίνετο νομίζων ὅτι μόνον τὰ πεπωρωμένα πνεύματα ἠδύνατο νὰ μὴ εἶνε καταμαγευμένα ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ τὸσόν ἐξαισιῶς τὰ πάντα εὐρημόστου. Ὁ γηραιὸς λόρδος εἶχε διέλθῃ τὸν βίον ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ τῆς ἰδίας θελήσεως, νῦν δὲ ἐπετύγχανε ἐν τῷ τελευταίῳ αὐτοῦ σχεδίῳ, καὶ τὸ μέγαρον τοῦ Σέβερελ θὰ περιήρχετο εἰς ἀπόγονόν τινα αὐτοῦ. Ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ

ἔξῃ ἐπαρκῶς ὅπως ἴδῃ τὸν μικρὸν ἀνεψιὸν του ἀτοχὸν ἠδὲ ἀρτιφροῦς πώγωνος. Διατί ὄχι; Οἱ ἐξηκονταεῖτες εἶνε νέοι εἰσέτι. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος συνήθιζε ν' ἀποτείνῃ πάντοτε ἀστεϊότητά τινα πρὸς τὴν Αἰκατερίναν.

— Τώρα, μαϊμουδίτσα, πρέπει νὰ ἐτοιμάσῃς τὴν ὠραιότεραν φωνὴν σου· εἶσαι ὁ ῥαψῶδός τοῦ πύργου, τὸ εἰξεύρεις καὶ θὰ ἔχῃς ἐν ὠραίῳ φῶρεμα μετὰ καινούργιας κορδέλλαις...» Ἡ ἀθὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σειρά σου νὰ ὑπανδρευθῆς, Τίνα. Ἀλλὰ μὴν κάμνης δὲ τόσοσιν τὴν κακὴν καὶ τὴν ὑπερήφανην, θέλω νὰ μεταχειρίζεσαι μετὰ καλὸν τρόπον τὸν Μαϊήναρδ.

Ἡ πρὸς τὸν γέροντα βαρονέτον στοργὴ ἐβοήθει αὐτὴν νὰ μειδιᾷ ἐν ᾧ οὗτος ἐπληττεν αὐτὴν κατὰ πρόσωπον καὶ τὴν παρετήρει μετ' ἀγαθότητος· ἀλλὰ τότε δυσχερέστερον συνεκράτει τὰ δάκρυά τῆς. Ἡ συνδιάλεξις καὶ ἡ παρουσία τῆς λαίδης Σέβερελ ἐπέφερον αὐτῇ ἠττονα ἀδημονίαν, διότι ἡ Αὐτῆς Ἐκλαμπρότης ἐπὶ τῷ οἰκογενειακῷ τούτῳ εὐτυχίματι ἠσθάνετο ἀπλῶς ἡρεμὸν τινα εὐχαρίστησιν κολαζομένην καὶ ταύτην ὑπὸ ζηλοτυπίας τινὸς ἕνεκα τῆς εὐχαριστήσεως ἣν θὰ ἠσθάνετο ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐπαναβλέπων τὴν λαίδην Ἐσχερ, ἣτις εἶχε παραμείνη ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ θαλερᾷ ἀκμῇ καὶ καλλονῇ δεκαεξαετοῦς νεανίδος, μεθ' ἧς εἶχεν ἀναλλάξῃ ἡδέα βλέμματα πρὶν ἐπιχειρήσῃ τὰς πρώτας του περιοδείας. Ἡ λαίδη Σέβερελ προῦτίμα ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ νὰ ἠμολογήσῃ τὴν ζηλοτυπίαν ταύτην, ἀλλ' ἠλπίζεν ὅτι ὁ σὶρ Χριστοφόρος θὰ διαψευσθῆ ἐν ταῖς περὶ τῆς λαίδης Ἐσχερ προσδοκίαις του, καὶ ὅτι ἅμα τῇ θέᾳ τῆς θὰ ἠσχύοντο σχεδὸν διότι προσηγγείλεν αὐτὴν τόσοσιν ἐξῶς ὠραίαν.

Ὁ δὲ Τζίλφιλ κατὰ τὸν χρόνον τούτον ἐμελέτα τὴν Αἰκατερίναν ἀντιθέτων ἐμπορούμενος αἰσθημάτων. Ἡ ὀδύνη αὐτῆς εὐρίσκεν ἡχὸν ἐν τῇ καρδίᾳ του· ἀλλ' ἔβλεπεν ἀσμένως ὅτι ὁ ἔρωσ αὐτῆς εἰς οὐδὲν καλὸν δυνάμενος ν' ἀπολήξῃ δὲν ἐθαυκαλάτο πλέον ὑπὸ χιμαρικῶν ἐλπίδων. Καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ μὴ εἴπῃ καθ' ἑαυτὸν:

— Ἰσως, μετ' ὀλίγον καιρὸν, ἡ Αἰκατερίνα βαρυνθῆ νὰ χύνη δάκρυα διὰ τὸν ἀνανδρον καὶ ἐλαφρόμυαλον λοχαγίσκον, καὶ τότε...

Ἡ ὠρισμένη ἡμέρα ἐφθασε· λαμπρότατος τοῦ Σεπτεμβρίου ἡλιος ἐφώτιζε τὰς κίτρινοχρῶσας φιλύρας, ὅτε περὶ τὴν πέμπτην ὥραν ἡ ἅμαξα τῆς λαίδης Ἐσχερ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγαρον. Ἡ Αἰκατερίνα, ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς εἰς τὸ ἐργάχειρόν τῆς ἐνησχολημένη, ἤκουσε τὸ κυλίνθημα τῶν τροχῶν, καὶ προσέσχε τὸν νοῦν εἰς τὸν κρότον τῶν ἀνοικογενέων καὶ κλεισμένων θυρῶν καὶ τὸν ἦχον τῶν ἐν τῷ διαδρόμῳ ἀκουομένων φωνῶν. Ἀναμνησθεῖσα ὅτι τὸ δεῖπνον ὤρισθη εἰς

τὴν ἕκτην ὥραν καὶ ὅτι ἡ λαίδη Σέβερελ παρηγγείλεν νὰ εἶνε ἐνωρίς ἐν τῇ αἰθούσῃ, ἀνηγέρθη ἐν σπουδῇ ὅπως ἐνδύθῃ, ὑπερήσθη δὲ αἰσθανθεῖσα ἑαυτὴν αἰφνης ἰσχυρὰν καὶ θαρραλέαν. Ἡ περιεργία τῆς ὅπως ἴδῃ τὴν μίς Ἐσχερ, ἡ σκέψις ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἦτο ἐν τῷ μεγάρῳ, ἡ ἐπιθυμία ὅπως μὴ φανῆ ἔσπερημένη θεληγῆτρον τινός, ἐπήνεγκεν αὐτῆς τὸ ἐρύθημα ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς καὶ ἐβοήθησεν αὐτὴν νὰ ἐνδύθῃ, καὶ νὰ ἄσῃ δὲ ἂν ἐζήτουσιν παρ' αὐτῆς τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, θὰ ἦδεν ἀσμένως. Δὲν ἔπρεπεν ἡ μίς Ἐσχερ νὰ ἐκλάβῃ αὐτὴν ὡς παντελῶς ἀσήμαντον. Ἐφ' ᾧ ἐφόρεσε τὴν μεταξίνην καὶ μαργαροκόσμητον φαῖαν ἐσθήτα καὶ τὰς κερασόχρους ταινίας αὐτῆς, μετὰ τῆς φιλοκάλου μερίμνης ἣν θὰ κατέβαλλε ἂν αὐτὴ ἦτο ἡ μνηστή· δὲν ἐλησμώνητεν οὐδὲ τὰ ἐνώτια, ἅτινα ὁ σὶρ Χριστοφόρος εἶχεν εἴπῃ εἰς τὴν λαίδην Σέβερελ νὰ τῇ δώσῃ «διότι τ' αὐτάκια τῆς Τίνας ἦσαν πολὺ εὐμορφα».

Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν σπουδὴν τῆς εὐρεῖ ἠδὲ τὸν σὶρ Χριστοφόρον καὶ τὴν λαίδην Σέβερελ ἐν τῇ αἰθούσῃ συνδιαλεγόμενος πρὸς τὸν Τζίλφιλ. Τῇ εἶπον πόσον ὠραία ἦτο ἡ μίς Ἐσχερ, ἀλλὰ πάντῃ διάφορος τῆς μητρὸς τῆς· ὡμοίαζε προφανῶς πρὸς τὸν πατέρα τῆς.

— Ἄ! ἄ! εἶπεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος στραφεῖς ὅπως παρατήρησῃ τὴν Αἰκατερίναν, τί λέγετε, Μαϊήναρδ; Εἶδετέ ποτε τόσοσιν εὐμορφη τὴν Τίνα; Αὐτὸ τὸ στακτὶ φορεματάκι τῆς, ἀπὸ τί νομίζετε ὅτι ἔγενε; ἀπὸ ἐν τεμάχιον ὑφάσματος τῆς μιλαίδης. Τόσον ὀλίγον πρᾶγμα χρειάζεται ἡ μαϊμουδίτσα μας διὰ νὰ ἐνδύθῃ.

Ἡ λαίδη Σέβερελ ἤρεμος καὶ ἀκτινοβόλος, διότι δι' ἐνός βλέμματος ἐβεβαιώθη πόσον ὑπελείπετο αὐτῆς ἡ λαίδη Ἐσχερ, ἐμειδίασε, ἡ δὲ Αἰκατερίνα εὐρέθη ἐν τινι τῶν στιγμῶν καθ' ἃς ἦτο κυρία ἑαυτῆς καὶ αἰτινες ὡμοίαζον πρὸς ἀμπωτιν ἐν τῇ πλημμυρίδι τῶν αἰσθημάτων.

Διηθύνθη πρὸς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ παρεσκευάσε τὰ τετράδιά τῆς, θέλουσα νὰ παρατηρηθῆ καὶ διαλογιζομένη ὅτι εὐθὺς ὡς εἰσέλθῃ ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου, φαιδρῶς θ' ἀπέτεινεν αὐτῇ τὸν λόγον. Ἀλλ' ὅτε ἤκουσε τὰ βήματά του, καὶ ἠσθάνθη αὐτὸν πλησίον τῆς, ἡ καρδία τῆς ἐφρίκισε. Ἐπελάθετο τῶν πάντων μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὁ λοχαγὸς ἐθλίψε τὴν χεῖρα αὐτῆς λέγων διὰ τοῦ ἄλλοτε οἰκείου τόνου:

— Λοιπὸν, Αἰκατερίνα, πῶς ἔχετε; εἰσθε ἀνηροτάτη βλέπω.

ἠσθάνθη τὸ ἐρύθημα τῆς ὀργῆς ἀναβλίνον εἰς τὰς παρειὰς τῆς, βλέπουσα ὅτι οὗτος ἠδύνατο νὰ ἠμιλῆ μετὰ τῆλικαύτης ἀδιαφορίας. Ἄ! πολὺ θαθῆως λοιπὸν θὰ ἠγάπα τὴν ἄλλην ἀφ' οὗ οὐδὲν πλέον ἐνεθυμεῖτο ἐκ τοῦ πρὸς αὐτὴν αἰσθηματος!

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησε πόσον μωρὸν ἦτο νὰ ἀξιοῖ νὰ δεῖξῃ πρὸς αὐτὴν ἀγάπην ὁ λοχαγός. Ἐνεκα τῆς συρροῆς καὶ συγκρούσεως ταύτης τῶν συγκινήσεων μακρὰ τῆ ἐφάνθησαν αἱ διαρρέυσασαι ὀλίγαι στιγμαὶ μέχρις οὐ ἀνοιγείσης τῆς θύρας ἢ προσοχῆ αὐτῆς συνεκεντρώθη εἰς τὰς δύο εἰσελθούσας κυρίας.

Ἡ θυγάτηρ ἐνεποίησε πλείονα ἐντύπων ἐκ τῆς πρὸς τὴν μητέρα τῆς ἀντιθέσεως, ἧτις ἦτο μεσηλιξ γυνή, ὠραία ἄλλοτε ἐν τῇ παροδικῇ τῶν ξανθῶν καλλονῇ, ἧς τὰ χαρακτηριστικὰ εἶχον ἤδη ἀμβλυθῆ ὑπὸ προώρου εὐσαρκίας. Ἡ μὲν Ἐσχερ ἦτο ὑψηλὴ, εὐστροφος, καίτοι οὐχὶ λεπτοφυῆς, κράμα χάριτος καὶ εὐρωστίας. Ἡ μέλαινα αὐτῆς κόμη κατέρρεεν εἰς πλοκάμους περὶ τὸ πρόσωπον καλύπτουσα τοὺς ὤμους τῆς. Τὸ ἔντονον φοινικοῦν χρῶμα τῶν στοργγγύλων παρεῖδον αὐτῆς, ἢ εὐρυθμῆ τῆς βίνος, ἀνεδείκνυσαν αὐτὴν ἐξοχὸν καλλονὴν, καίτοι οἱ μέλανες αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἐκ τῶν συνηθεστάτων, τὸ δὲ μέτωπον αὐτῆς στενὸν καὶ λεπτὰ τὰ χεῖλη. Ἐφερε πένθος, τὸ δὲ ὄφρνον μέλαν χρῶμα τῆς ἐνδυμασίας αὐτῆς, ἐφ' οὗ ποὺ καὶ ποὺ ἀπέστιλβον γαγάται, ἀνεδείκνυε τὴν εὐχροίαν τῆς μορφῆς αὐτῆς καὶ τὴν λευκότητα τῶν βραχιόνων, γυμνῶν ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος. Ἡ πρώτη ἐντύπωση ἐξεθάμβου, ὡς δὲ ἴστατο ὀρθῆ κατανεύουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ἐπιχάριτος μειδιάματος πρὸς τὴν Δικατερίναν, ἦν συνίστα αὐτῇ ἡ λαίδη Σέβερελ, ἡ δυστυχῆς κόρη, ἀνωμολόγησε καὶ καθ' ἑαυτὴν, πόσον παράφρον ἦτο τὸ παρελθὸν τῆς ὄνειρον.

— Εἴμεθα καταμαγευμένοι ἀπὸ τὴν κατοικίαν σας, σὶρ Χριστοφόρε, εἶπεν ἡ λαίδη Ἐσχερ μετὰ μεγαλοπρεπειᾶς τινὸς ἐπιτετηθευμένης μᾶλλον ἢ φυσικῆς· εἶμαι βεβαία ὅτι ὁ ἀνεψιός σας θὰ ἠπόρησε μὲ τὴν ἀταξίαν τὴν ὅποιαν ἔχομεν εἰς Φαρλάιγ. Ὁ δυστυχῆς σὶρ Τζῶν ἐφρόντιζε πόσον ὀλίγον διὰ τὴν κατοικίαν καὶ τὰς γαίας μας! Συχνὰ τῷ ἔκαμνα λόγον περὶ αὐτῶν: Μπα! μοὶ ἀπήντα· ἐφ' ὅσον οἱ φίλοι μου εὐρίσκουν εἰς τὸν πύργον μου καλὸν φαγητὸν καὶ καλὸν κρασί, οὕτε θὰ προσέξουν κἄν ὅτι αἱ ὀροφαὶ του εἶνε καπνισμένοι. Ἦτο τόσο φιλόξενος ὁ μακαρίτης σὶρ Τζῶν!

— Τὸ μέγαρον ἔχει ἐξαισίαν θεῶν ἀπὸ τὸ ἄλσος, ἀφ' οὗ διέβη τις τὴν γέφυραν, εἶπεν ἡ μὲν Ἐσχερ, βιαίως πως διακόψασα τὴν μητέρα τῆς, ὡσεὶ ἐφοβεῖτο μὴ διαφύγῃ αὐτὴν ἀπερίσκεπτος τις φράσις, ἢ δὲ εὐχαρίστησις τὴν ὅποιαν ἠσθάνθη ἐκ τῆς θεᾶς ταύτης ἦτο τὸσφ μεγαλειτέρα καθ' ὅσον ὁ Ἀντώνιος δὲν ἠθέλησε τίποτε νὰ μᾶς περιγράψῃ. Δὲν ἤθελεν ἴσως νὰ καταστρέψῃ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν μὲ ἐσφαλμένην περιγραφὴν. Θὰ εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς, σὶρ Χριστοφόρε, νὰ ἐπικεθῶ τὴν οἰκίαν, καὶ νὰ μάθω

τὴν ἱστορίαν ὅλων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν σας σχεδίων, διὰ τὰ ὅποια, καθὼς λέγει ὁ Ἀντώνιος, ἔδαπανήσατε τόσα καὶ ἐκάματε τόσας σπουδὰς!

— Προσοχῆ, εἶπεν ὁ βαρόνος, μὴ ἀναγκάζετε τοὺς γέροντας νὰ ἠμιλῶσι περὶ τοῦ παρελθόντος· ἀρχίζουν εὐκολὰ ἀλλὰ δὲν τελειοῦν εὐκολὰ. Ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐρωμεν ἄλλην τινὰ διασκέδασιν περισσότερον εὐχάριστον παρὰ νὰ φυλλολογῶμεν τὰ παλαιὰ μου σχέδια. Ὁ φίλος μου ἐδῶ, ὁ κύριος Τζιλφιλ, εὐρε διὰ σᾶς ἐν ἐξαίρετον ἀλογάκι, καὶ εἰμφορεῖτε νὰ κάμετε ὅσας θέλετε ἐκδρομὰς εἰς τὰ πέριξ. Ὁ Ἀντώνιος μᾶς ἔκαμε λόγον περὶ τῆς ἱππευτικῆς σας δεξιότητος.

Ἡ μὲν Ἐσχερ ἐστράφη πρὸς τὸν Τζιλφιλ ἐπιχαρίτως μειδιάσασα.

— Μὴ μ' εὐχαριστεῖτε, σᾶς παρακαλῶ, εἶπεν ὁ Τζιλφιλ, ἕως ὅτου δοκιμάσετε τὸ ἄλογον. Τὰ δύο τελευταῖα ἔτη τὸ εἶχεν ἡ λαίδη Σάρα Λάιντερ, ἀλλ' ἡ καλαισθησία μιᾶς κυρίας δυνατὸν νὰ μὴ συμφωνῇ μὲ τὴν καλαισθησίαν μιᾶς ἄλλης, προκειμένου περὶ ἵππων ὡς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων.

Κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ λοχαγός Οὐεμπράου, ἐρειδόμενος ἐπὶ τῆς ἐστίας ἠρκεῖτο ἀνταποκρινόμενος εἰς τὰ θερμὰ βλέμματα τῆς μὲν Ἐσχερ, ῥίπτων ἐπ' αὐτῆς διὰ τῶν νωθρῶν του βλεμμάτων ἀδιάφορον βλέμμα.

— Πολὺ τὸν ἀγαπᾷ, διανοήθη ἡ Δικατερίνα. Ἄλλ' ἠσθάνετο ἀνακούφισιν βλέπουσα πόσον ψυχρὸν πρὸς αὐτὴν τὸν Ἀντώνιον. Τῇ ἐφάνθη ὅτι ἦτο ὠχρότερος τοῦ συνήθους.

— Ἄν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ τὴν ἀγαπᾷ πολὺ, ἂν ἀνεπόλει μὲ λύπην τὸ παρελθόν, νομίζω ὅτι θὰ ἠδυνάμην νὰ ὑποφέρω τὸν γάμον τοῦτον, καὶ νὰ εἶμαι εὐχαριστημένη μάλιστα, βλέπουσα πόσον εὐτυχῆς εἶνε ὁ σὶρ Χριστοφόρος, εἰπέε καθ' ἑαυτὴν.

Κατὰ τὸ γεῦμα μικρὸν ἐπεισόδιον ἐνίσχυσε τὴν ἐλπίδα ταύτην. Ὅτε παρετέθησαν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐπιδόρπια, πηκτὴ εὐρέθη ἐνώπιον τοῦ λοχαγοῦ Οὐεμπράου, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ γευθῆ αὐτῆς, προσήνεγκε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν μὲν Ἐσχερ, ἧτις ἠρυθρίασε καὶ εἶπε διὰ ξηροῦ τόνου·

— Δὲν ἐμάθετε ἀκόμη ὅτι ποτὲ δὲν τρώγω πηκτὴν;

— Ἀλήθεια; εἶπεν ὁ λοχαγός, οὐ ἡ ἀντίληψις δὲν ἦτο τόσο ὀξεῖα ὅπως ἐννοήσῃ τὸν εἰρωνικὸν ἐκείνον τόνον. Ἐνόμιζα ὅτι σας ἤρσκει. Ποτὲ δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ τραπέζι σας εἰς Φαρλάιγ.

— Καθὼς παρατηρῶ διόλου δὲν φροντίζετε νὰ μάθετε τί μοὶ ἀρέσκει καὶ τί ὄχι.

— Ὅλον μου τὸ πνεῦμα κατέχει ἡ εὐτυχῆς σκέψις ὅτι μὲ ἀγαπάτε, ἀπήντησεν ἑλαφρῶς ὁ λοχαγός.

Οὐδεὶς, πλὴν τῆς Δικατερίνης, παρετήρησε τὸ μικρὸν τοῦτο ἐπεισόδιον. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος

ἠκροῦτο μετὰ φιλόφρονος προσοχῆς τὴν ἱστορίαν ἣν διηγείτο αὐτῷ ἡ λαίδη Ἐσχερ περὶ τοῦ τελευταίου μαγεῖρου, ὅστις ἦτο μοναδικὸς εἰς τὸ κοσμομῆ, διὰ τὸ ὅποιον τὸν ἠγάπα καὶ ὁ σὶρ Τζῶν. Τόσον κατέβηγον οἱ κοσμομέδεις τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου τὸν σὶρ Τζῶν, ὥστε τὸν ἐκράτησε ἕξ ἔτη ἂν καὶ κατεσκευάζεν ἐλευθέρῳ γλυκίσματα. Ἡ δὲ λαίδη Σέβερελ καὶ ὁ Τζιλφιλ παρετήρουν τὸν Ροῦπερτ, τὸν εὐνοούμενον κύνα, ὅστις προβαλὼν τὴν κεφαλὴν ὑπὲρ τὸν βραχίονα τοῦ κυρίου του ἐπεθεώρει τὰ ἐδέσματα, ἀφ' οὗ εἶχεν ὀσφρανθῆ τὸ περιεχόμενον τῆς παροφίδος τοῦ βαρόνου.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Καὶ τὸ Ἡράκλειον, ὡς πάσα ἄλλη πόλις τῆς Κρήτης, πάσα κόμη, πᾶν χωρίον ὑπῆρξε θέατρον αἱματηρῶν σκηνῶν, εἰς τὴν σφαῖραν τῆς τουρκικῆς βίας ἀναγομένων, καὶ τῆς ἀδικαίπτου ἐνόπλου διαμαρτυρήσεως, ἦν πανταχοῦ καὶ πάντοτε, καὶ ἐπὶ Ἐνετῶν καὶ ἐπὶ Ὀθωμανῶν ἀντέταξαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν κρατούντων δεσποτῶν. Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ μετεβλήθη ἡμέραν τινὰ, κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, εἰς ἀτελεύτητον σφαγεῖον. Κεκλεισμένοι ἐντὸς τοῦ περιδόλου τῆς ἐκκλησίας ἐσφάγησαν οἱ χριστιανοὶ ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ τουρκικοῦ ὄχλου. Ἀκούρατος τοῦ θανάτου ἡ μάχαιρα πλήσσει ἐκεῖ, ὑπὸ Ὀθωμανικῆς χειρὸς κινουμένη, καὶ τῆς σφαγῆς ἡ δίψα φλεγμαίνει καθόσον τὸ χριστιανικὸν αἷμα χύνεται ἀφειδῶς. Ὦσαν καὶ ἀπολύσαν τὸ τουρκικὸν πλῆθος ἐπιπίπτει κατὰ τῆς Μητροπόλεως ὅπου ἔμενον, μετακληθέντες εἰδικῶς ὑπὸ τῆς τοπικῆς ἐξουσίας, οἱ σεβάσμιοι τῆς Κρήτης ἱεράρχαι. Πίπτουσιν ἐκεῖ αἱματοφόροι ὁ Μητροπολίτης Κρήτης, ὁ Σιτείας, ὁ Χερρονήσου, ὁ Λάμπης, ὁ Κνωσσῶ. Μαινόμενος ὁ τουρκικὸς ὄχλος ὁρμᾷ κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς πόλεως καὶ συμπληροῖ τὸ ἔργον τῆς σφαγῆς. Εἰς τὸ Ἡράκλειον ἐπίσης ἐξεδάρη ζῶν ὁ Δασκαλογιάννης, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐστρεβλώθη καὶ ἐβασανίσθη δεινῶς εἰς τὰς ὑπογείους τοῦ φρουρίου φυλακᾶς. Ὁ Δασκαλογιάννης συναρπασθεὶς ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του παρεσκεύασε, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς καθόδου τοῦ Ὀρλώφ εἰς τὴν Μεσόγειον, ἐπανάστασιν ἐν Σφακίαις. Συλληφθεὶς ἀπήχθη εἰς Μεγάλον Κάστρο ὅπου καὶ ἐθανατώθη βασανισθεὶς καὶ ἐκδαρεὶς ζῶν. Ὑπάρχει καὶ ἔσμα δημῶδες «Δασκαλογιάννης τῶν Σφακιῶν»

ἐπιγραφόμενον, ἐν ᾧ ἐν γλώσσῃ Κρητικῇ, ἀφηγεῖται ὁ ποιητὴς τὴν σύλληψιν καὶ τὰς ἀγωνίας τοῦ Δασκαλογιάννη, ἐνθουσιούμενος τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἀλγοῦντος ἐπὶ τῇ οἰκτρᾷ τύχῃ, ἧτις ἀναμένει τὴν οἰκογένειάν του. Ὡς συνέχεται τοῦ αὐτοῦ δημομορφου δράματος, ὡς ἐξακολουθήσει τῆς αὐτῆς ἱστορίας, τοῦ αὐτοῦ πενήμιου τόνου ἀναγράφονται πλείστα αἱματηρὰ ἐπισόδια εἰς φόνους καὶ στρεβλώσεις τῶν Χριστιανῶν ἀναφερόμενα. Συνάπτων δύο ἐποχὰς δουλείας, ἀλλὰ καὶ διαμαρτυρήσεως ἀκαταβλήτου, ἀναφέρω τὴν ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Ἡρακλείου περιαγωγὴν, δίκην τροπαίου, τῆς αἱματοφόρου κεφαλῆς τοῦ διακόνου Εὐμενίου ὅστις, ἀληθῆς Ἕλληνας κληρικός, ἐπέσε μαχόμενος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 66. Τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἔσυραν εἰς τοὺς δρόμους οἱ Τούρκοι. Εἶδον κἀγώ, σεμνῶς φυλασσόμενον, τὸ κρῆνον τοῦ γενναίου καὶ χρηστοῦ διακόνου.

Τὸ μεσονύκτιον ἔπρεπεν ἀναποδράστως ν' ἀναχωρήσωμεν διὰ θαλάσσης εἰς Χανία. Ἡ κρίσις εἶχε δεινωθῆ, καὶ ὁ τηλεγράφος ἀνήγγελλεν εἰς τοὺς ἐν Ἡρακλείῳ διατρίβοντας, χάριν ἐκδρομῆς, προξένους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων, ὅτι σφαγαὶ ἠπειλοῦντο ἐν Χανίοις, καὶ ὅτι ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν ἦτο κατεπίγουσα. Τοῦ μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος ὅπερ ἀπέμεινε μετὰ τῆς κλινάσης ἡδὴ ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ὅτε ἐμέλλομεν νὰ ἐπιβιβασθῶμεν, ἐσπευσα νὰ ἐπωφεληθῶ ἐπισκεπτόμενος τὰ ἐρείπια τῆς Κνωσσῶ. Ἐξῆλθον διὰ τῆς βορείου πύλης τοῦ φρουρίου, καὶ ὑπερβάς τουρκικὰ νεκροταφεῖα, παρακείμενα τῇ πόλει, ἐχώρησα πρὸς τὸ ἄλλο νεκροταφεῖον ἐνθα ἠκμαζε ποτὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ὑμνηθεῖσα μεγάλη Κνωσσός. Θαυμασία ἐξετείνετο πέριξ ἡ ἀποψις τοῦ πεδίου. Τῶν ὁρέων αἱ σειραὶ ἐχώρουν κλιμακῶδον ταπεινούμεναι, καὶ εἰς λοφίσκους χθαμαλοὺς τερματούμεναι καθώριζον πρὸς τὴν μεσημβρίαν, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τὸ πεδίο τοῦ Ἡρακλείου. Πρὸς βορρᾶν ἠπλοῦτο ἡ θάλασσα, ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁποίας ἀνεπήδη ἀποτόμως τὸ νησίδιον τῆς Δίας, ἢ τοῦ Δία. Τὰ ἐρείπια τῆς Κνωσσῶ κατὰ κεινταίλιαν δυσδιακρίτως, κατὰ διεύθυνσιν μεσημβρινοανατολικήν, παρά τὰς ὄχθας τοῦ παραρρέοντος Καιράτου ποταμοῦ, ἐγγὺς τείχους ρωμαϊκοῦ «Μακρότειχος» κλουμένου. Ἀλλὰ χροῖς ἐφείσθη τοῦλάχιστον τῶν ἐρειπίων τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν πόλεων· εἰς τὴν Κνωσσὸν φαίνεται ὅτι ἐφθόνησε καὶ τὰ λείψανα αὐτῆς ἀρχαίας δόξης, καὶ πνοὴν καταστροφῆς ἐμφυσήσας ἠφάνισεν καὶ τὰ ἐρείπια ἐτι. Βαθεῖα μελαγχολία πιέζει τὴν ψυχὴν τοῦ πλανωμένου περὶ τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας Κνωσσῶ, καὶ ἐξ ὀλιγίστων λίθων διακρίνοντος μόλις τὰς θέσεις ἐνθα ἠγέρθησαν τοῦ Μίνως τὰ βασίλεια, καὶ ἠκμασεν ἡ ἐπιφανεστά-

τη και ακμαιοτάτη πόλις τῆς Κρήτης. Ἐκεῖ ἐγεννήθησαν φιλόσοφοι, ἀρχιτέκτονες, μαθηματικοί, ἱστορικοί καὶ Ὀλυμπιονίκαί ψαλέντες ὑπὸ τοῦ Πινδάρου. Ἐκεῖ ἐτάφη ὁ Μηριόνης, καὶ ἴσως ὁ Ἰδομενεύς, ἐκεῖ, κατὰ τὰς πλείστας πιθανότητας, ἐγεννήθη ὁ Ἐπιμενίδης. Τοῦ Μίνως ἡ νομοθεσία ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἐφηρμόσθη, καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς σημεῖοι, ἐν τῇ γενικῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἱστορίᾳ, σταθμὸν περιφανῆ. Ἐκεῖθεν ἀρχεται τῶν Ἑλληνικῶν λαῶν ἡ ἐννομος διάταξις καὶ ἀπὸ ταύτης πηγάζουσι τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐκ τῆς συντάξεως τῶν πολιτειῶν καὶ τῆς ἐνομίας, ἧς ἄνευ οὐ μόνον νὰ προκόψωσιν ἀλλ' οὔτε νὰ ζήσωσιν εἶναι δυνατὸν οἱ λαοί. Ὁ ἔρημος ἐκεῖνος τόπος, ἐφ' ὃν οὐρεὶ τὸ ἄροτρον αὐτοῦ ὁ γεωργός, καὶ ὅπου νωθρῶς ἀπλοῦται ἤδη ὁ Τούρκος, ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία μεγάλου γεγονότος, ἐὰν δὲ θαυμάζωμεν οἱ μεταγενέστεροι μνημεῖα ἐνδεικτικὰ σπουδαίων πολεμικῶν κατορθωμάτων, εὐλογώτερον δεῖον νὰ τιμῶμεν, πρὸς ἐκείνους, καὶ τοὺς τόπους ἐνθα ἐφηρμόσθησαν σοφὰ τῆς διανοίας ἀποκνηματὰ καὶ κατηνέχθησαν νίκαι ἠθικαί, τῆς χώρας ἀλλοιώσασται ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν μορφήν. Τοῦ Μίνως ἡ νομοθεσία θεμέλιον εἶχε τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν, καθόσον ὁ βαθεὺς καὶ μεγαλόφρων νομοθέτης ἐφρόνησεν, ὅτι ἀδύνατος ὑπάρχει ἄνευ ἐλευθερίας ἡ ἐν τῇ γῆ σχετικὴ τοῦ ἀνθρώπου εὐδαιμονία. Ὑπὸ τὸ φῶς τῆς διανοίας τοῦ Μίνως ἠφανίσθησαν αἱ θεοκρατικαὶ καὶ δεσποτικαὶ προλήψεις τῶν χρόνων του, εὐλογος δὲ καὶ αὐστηρῶς καθωρισμένη ἐλευθερία, ὑπὸ τύπον μοναρχικὸν, διεδέχθη τῶν ἱερέων τὴν δεσποτείαν, καὶ τὴν δουλείαν ὑφ' ἣν οἱ ὀλιγαρχικοὶ θεοκρατικοὶ ἐκράτουσαν τοὺς πολίτας. Τὸ πρὸς τοὺς θεοὺς, τοὺς ἐναρέτους, καὶ τοὺς γέροντας σέβας, ἡ τήρησις τῶν πατρῶν νόμων καὶ τῶν συνηθειῶν, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἐρεῦνης ἐὰν ὀρθῶς ἢ μὴ κατεστάθησαν οἱ νόμοι, τὰ συσσίτις, ἡ πρὸς τὴν ἐργασίαν ῥοπή, ἡ ἐγκράτεια, ἡ σκληραγωγία, ἡ γυμναστική, ἡ ὁμόνοια, ἡ ἀπὸ στήθους ἐκμάθησις καὶ ἐμμέτρως ἀπομνημόνευσις τῶν νόμων τῆς χώρας, ὁ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἔρωσ, ἡ δημοσία καὶ ἐν κοινῷ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων τῶν πολιτῶν, ἡ ἐν μέτρῳ ἐπιεικεία, ἀλλ' ἡ ἀμετρος δικαιοσύνη εἶχον, δίκην κλωστῶν, ὑφαντῆ περὶ τὸν κεφαλαϊώδη στήμονα τῆς νομοθεσίας τοῦ Μίνως, ὅστις ἦν νὰ καταστήσῃ ἰσχυρὰν τὴν πολιτείαν, φιλοπάτριδας καὶ δικαίους τοὺς πολίτας, καταφρονητὰς τοῦ θανάτου, ὅταν μάχωνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος των, καὶ ἐπιτηδείους νὰ προαγάγῃσιν τὴν χώραν ἐν ἣ ἐγεννήθησαν εἰς ἐπίφθονον ἀκμὴν καὶ ἀκροτάτην τελειοποίησιν. Τοιοῦτοι οἱ νόμοι τοῦ Μίνως, πρόσφοροι εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν λαῶν ὑπὲρ ὧν ἐνομοθετήθησαν, οὐδ' ὅλως παρὰδοξον ἐὰν ἐλέχθη-

σαν ὡς κατ'εὐθείαν ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐμπνευσθέντες. Ἐνῷ ὁ Μίνως εἶχε νομοθετήσῃ ἐν Κρήτῃ τὸν ΙΒ' αἰῶνα π. Χ., ἕτερος ἐξοχος ἀνὴρ, ὁ ἐξοχώτατος τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἔθνους του ἔσωζε προγενεστέρως, περὶ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ἀπὸ τὴν δουλείαν τῶν Φαραῶ, καὶ εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου διεπαιδαγωγῆσεν αὐτοὺς, παρέχει εἰς πλάκας ἐγγλύφους τὸν Δεκάλογον, ὃν λέγει ὅτι λαμβάνει κατ'εὐθείαν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἰαχωβά! Οὕτω οἱ ἐξοχοὶ νόμοι, διὰ τῆς πτήσεως αὐτῶν, προσπελάζουσιν εἰς τὸν θρόνον τῆς Σοφίας τοῦ Ὑπερτάτου Ὁντος, καὶ ὑπὸ τοῦ φωτός Αὐτοῦ ἐμπνεόμενοι, καὶ τῆς βουλήσεως Αὐτοῦ καθιστάμενοι τὰ ὄργανα, νομοθετοῦσι σοφῶς, καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν ὡς θεοπνεύστους εἶτα παραδίδουσι τοῖς λαοῖς των εἰς τὸ Σινᾶ ὁ Μωϋσῆς, εἰς τὸ Κρητικὸν ὄρος τῆς Δίκτης ὁ Μίνως.

Παρατηρήσεως ἰδιαιτέρας ἄξιον εἶναι, ὅτι ἐν Κρήτῃ τὸ πρῶτον ἐσημειώθη ἡ ἐπέμβασις τοῦ λαοῦ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πολιτείας, καὶ ἡ ἀπόπειρα τῆς περιστολῆς τῶν αὐθαιρεσιῶν τῆς ὀλιγαρχίας. Πολίτευμα λαϊκὸν διεδέχθη τὴν μοναρχίαν, ἀλλὰ τῶν ἠθῶν ἡ αὐστηρότης καὶ τῶν νόμων τὸ ἀκέραιον οὐδὲν ἔπαθον ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ πολιτεύματος. Ἄγρυπνος αὐτῶν Κόσμων ὁ ὀφθαλμὸς ἐπετήρει τὴν στρατιωτικὴν πειθαρχίαν, καὶ οἱ γέροντες ἐπέβλεπον τῆς νεολαίας τὴν χρηστὴν ἐπὶ τὰ πρόσω ἐπίδοσιν. Τὰ δημόσια ὑπουργήματα, καταρριφθέντων τῶν φραγμαῶν τῆς ἀποκλειστικότητος καὶ τῆς διαδοχῆς, κατέστησαν προσιτὰ εἰς τὴν νικητικότητα καὶ εἰς τὴν ἀρετήν. Ὁ κεφαλαϊώδης τοῦ Μίνως σκοπός, ἡ ἐλευθερία δηλονότι τοῦ λαοῦ, ἀναλλοίωτος ἐτηρήθη ὑπὸ τὸ μοναρχικὸν καὶ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα τῶν ἀρχαίων χρόνων τῆς Κρήτης. Τῆς ἐλευθερίας ὁμοῦς ἡ τήρησις ἀπῆται θυσίας ποικίλας, καὶ εἰς ταύτας προθύμως εἶχον ὑπαχθῆ οἱ πολῖται. Καὶ σήμερον καὶ πάντοτε ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἐπιδιώξις αὐτῆς προϋποθέτει θυσίαν αἵματος καὶ θυσίαν χρυσίου. Οἱ λαοί, οἱ θέλοντες νὰ τηρήσωσι τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν, νὰ ἐπεκτείνωσι δὲ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ὁμοφύλων των, ἐὰν συμπέσῃ νὰ ὦσι δούλοι, καλοῦνται νὰ στρατεύωσιν ὑπὸ τὰς σημαίας, νὰ θνήσκωσιν ἐν πολέμῳ, νὰ καταβάλλωσι τῶν στόλων καὶ τῶν στρατῶν τὰς ὑπερόγκους δαπάνας.

Διακρίβων τις εἰς τὴν πόλιν τοῦ Μίνως, καὶ πατῶν ἐπὶ τῶν λίθων ὅπου ὑψώθησαν ποτὲ τὰ ἀνάκτορά του ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ ἀναμνησθῇ ἐν τάχει τοῦ θαυμασίου ἔργου ὅπερ κατεργάσατο ἡ βαθεῖα καὶ φιλελεύθερος διάνοιά του. Ἡ δὲ τῆς ἐσπέρας αἰσικαὶ ἤρξαντο ἀπλούμενικι ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐν ταχείᾳ καλπασμῶ διήλθομεν, χωρὶς νὰ λεπτολογῆσωμεν πολὺ, πρὸ τῶν παρακει-

μένων σπηλαίων, ἐν οἷς πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ Λαθυρίνου, ὃν ἐκεῖ που ἔτασσον οἱ ἀρχαῖοι. Ἡ ἐπελθοῦσα ἐσπέρα, καὶ ἡ ἀνὰ τὸ πεδῖον τοῦ Χάνδακος ἀπλωθεῖσα σιωπὴ ἐπέτεινε τῆς ψυχῆς τὴν μελαγχολίαν. Πλεονέκτημα μοναδικὸν διὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου, καὶ ὁπερ οὐδεμία τῆς ὑψηλίου πόλις δύναται νὰ παρουσιάσῃ, εἶναι ὅτι ἀπὸ τοῦ πεδίου αὐτῆς θεωρεῖ ὁ ὀδοιπόρος τῆς Δίκτης τὸ ὄρος ἐνθα ἐγεννήθη ὁ Ζεὺς, τὴν Ἰδὴν ὅπου ἀνετράφη, καὶ τὸν Γιούκταν ὅπου ἐτάφη. Ἐν τῇ στιγμιαίᾳ ριπῇ τοῦ ὀφθαλμοῦ βλέπει τις, ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ, τὸ λίκνον καὶ τὸ μνημα τοῦ ὑψιβρεμέτου πατρὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν θεῶν.

Ἐν μέσῳ δεινῆς τρικυμίας κατελίπομεν περὶ τὸ μεσονύκτιον τὴν πόλιν. Ἄγριος ἔπνεεν ὁ βορρᾶς, ἡ θάλασσα ἐκόχλαζε, καὶ ἐπὶ τοῦ μαινομένου κύματος ὡς φάντασμα γιγαντιαῖον ἐνεφανίζετο περιδικῶς ἡ σικὰ τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου. Ἐνῷ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐμυκάτο ὁ σάλος καὶ ἡ ζωὴ, ὁ θάνατος καὶ ἡ γαλήνη ἐκάθευδεν εἰς τὸ βάθος τοῦ πυθμένος. Ἐπὶ τῆς στερεᾶς αὐτοῦ ἐπιφανεῖας ἀφθονα κατεσπάρησαν τὰ ὄστα τῶν Ρωμαίων, τῶν Σαρακηνῶν, τῶν Λατίνων, τῶν Τούρκων. Ἦσαν ἐχθροὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ λαοὶ οὗτοι· καίτοι ὁμοῦς ἐχθίστως πρὸς ἀλλήλους διακείμενοι συνητηθήθησαν ἐν τούτοις εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἀποπνιγμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῆς Κρήτης. Εἶναι οἰκτρὸν νὰ μάχεται τις καὶ νὰ ἀποθνήσκῃ ὑπὸ τὴν σημαίαν ἰδέας τινός, ἀφοῦ ἡ ἰδέα δὲν εἶναι εὐγενής. Καὶ βεβαίως ἡ ὑποδούλωσις ἐνός λαοῦ οὔτε τὸν σκοπὸν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ οὔτε τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ χυθὲν αἷμα νὰ ἀμνηστεύσῃ.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὑπὸ V. G. Marshall προξένου ἐν Πάτραις.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Ἴνα λάβωμεν κατὰ προσέγγισιν ἀκριβῆ ἰδέαν τῆς προόδου τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ τελευταῖα 50 ἔτη, δεῖον νὰ σπουδάσωμεν ὅλως ἰδίᾳ τὴν ἐπιτόπιον ἱστορίαν τῶν Πατρῶν. Βεβαίως πᾶς ξένος πρὸς ἀπόδειξιν τῆς μεγίστης προόδου τῆς ἐπιτευχθείσης ἐν Ἑλλάδι προβάλλει ἀμέσως τὰς Ἀθήνας, ἐνθα τὰ μεγαλοπρεπῆ δημόσια κτίρια καὶ αἱ πολλαὶ ἐκ πεντελικοῦ μαρμαῦ ἀπαστράπτουσαι ἰδιωτικαὶ οἰκοδομικαὶ κοσμοῦσι τὰς ὁδοὺς. Πράγματι αἱ Ἀθῆναι ἀνεπτύχθησαν θαυμασίως, πλὴν ἠδύνατο νὰ λεχθῇ ἐν μέ-

ρει περὶ αὐτῶν, ὅτι ἡ πόλις πολὺ τῆς λαμπρότητος αὐτῆς ὀφείλει τοῖς ξένοις, οἵτινες ἐνεκα μεγίστου ἐνδιαφέροντος πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος πολλάκις κατόκησαν ἐκεῖ καὶ οὐκ ὀλίγα μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα ἐκτίσαν. Πλούσιοι ἀλλ' εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες ἀφιέρωσαν ἑκατομμύρια ὑπὲρ τῶν δημοσίων καταστημάτων· τέλος δὲ ὡς ἔδρα ἀπασῶν τῶν κεντρικῶν ἀρχῶν τῆς Ἑλλάδος, αἱ Ἀθῆναι, ἔσχον τεχνητὴν σχεδὸν αὐξήσιν ἐκ τῶν ἐξω. Αἱ Πάτραι ὁμοῦς ἐξ ἐναντίας ὀφείλουσι μόνον εἰς ἑαυτὰς τὴν ἡδὴ ἀνηθηρὰν αὐτῶν κατάστασιν, διόπερ εἶνε ἡ μάλλον ἀναντιρρητος ἀπόδειξις τοῦ μεγάλου προοδευτικοῦ πνεύματος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.

Μετὰ 20 περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἀγῶνος (1850) ἡ πόλις εἶχε μόνον 10,000 κατοίκων, ἐν ἔτει δὲ 1879 εἶχεν 25,000 καὶ σήμερον, κατὰ τὸν Murray, ὁ πληθυσμὸς τῶν Πατρῶν κυμαίνεται μεταξύ 35—38,000 κατοίκων.

Ἰδίως ἀπὸ τοῦ 1873 ἡ πόλις ἔλαβε νέαν ὄψιν, εἰς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν κυρίως οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος καὶ Θάνας Ρούφοι, υἱοὶ τοῦ ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος γνωστοῦ καὶ περιβλήτου ἀρχοντος Β. Ρούφου. Ἐπὶ τῆς δημαρχίας ἐκείνων κατεσκευάσθη μέγα ὑδραγωγεῖον, ἴσως τὸ σημαντικώτερον τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως δ' εἰσήχθη ὁ δι' ἀερίοφωτος φωτισμὸς καὶ ἐφηρμόσθη γενικὸν σύστημα ὑπονόμων κατεσκευάσθησαν ὠραῖαι δημόσιαι καὶ διὰ δενδροστοιχιῶν κεκοσμημέναι πλατεῖαι, καὶ πολλαὶ ὁδοὶ τῆς ἄνω πόλεως ἠρῦνθησαν καὶ ἐξωραίσθησαν, συνελόντι δ' εἰπεῖν ἐγένετο πᾶν τὸ δυνατὸν ὑπὲρ τῆς πόλεως, καὶ ὁ τὸ πρῶτον ἐν Πάτραις ἐρχόμενος οὐκ ὀλίγον ἐκπλήσεται ἐκ τῶν ὠραίων λιμενικῶν ἔργων καὶ τῶν προκυμαίων, ἐξ ὧν κατὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν σταφίδων συχνάκις ἐπιβιβάζονται καὶ ἀποστέλλονται ἀπανταχοῦ τῆς ὑψηλίου καθ' ἐκάστην ὑπὲρ τοὺς εἰκοσακισχιλίους στατῆρας τοῦ ἀπεξηραμένου τούτου καρποῦ.

Αἱ Πάτραι δὲν εἶνε μόνον ναυτικὴ καὶ ἐμπορικὴ πόλις, ἀλλὰ καὶ βιομηχανικὴ, ἔχει δὲ νὰ ἐπιδείξῃ 20 ἀτμοκίνητα βιομηχανικὰ καταστήματα.

Καὶ ὑπὸ φιλολογικὴν δ' ἔποψιν δὲν ἀργεῖ, διότι ἔχει 8 τυπογραφεῖα, ἐν οἷς ἐκτυποῦνται πολλὰ βιβλία καὶ φυλλάδια καὶ δημοσιεύονται 5 ἑβδομαδιαῖαι ἐφημερίδες.

Πλὴν ὀφείλομεν νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν περίοδον τῶν ἀνωμαλιῶν, ἵνα δυνηθῶμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν ἀκριβῶς τὴν πραγματικὴν τῆς χώρας πρόοδον. Ἰδίως δὲ ὀφείλομεν νὰ μὴ παρίδωμεν τὴν τότε ἀθλίαν κατάστασιν τῆς κλιματικῆς τῆς γῆς καὶ τῆς δημοσίας οἰκονο-

μίας. Καί τότε μὲν ὑπῆρχον 12,000 σχεδὸν στρεμμάτων ¹⁾ σταφιδοφυτειῶν, καὶ 37,000 στρεμμάτων ἀμπελοφυτειῶν· νῦν δ' ἐκ μὲν τῶν πρώτων ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τὰς 600,000 καὶ ἐκ τῶν τελευταίων ἐν ἑκατομμύριον στρεμμάτων.

Οἱ ἐλαιῶνες δι' οὓς ἑκαυχάτο πρότερον ἡ Πελοπόννησος κατεστράφησαν σχεδὸν ὑπὸ τοῦ ἀγρίου Ἰβραήμ πασσαῖ καὶ μόλις ὑπελείφθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον 500,000 ἐλαιόδένδρων. Ἐν ἔτει δὲ 1886 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνῆλθε πάλιν εἰς 15 ἑκατομμύρια.

Βαλανιδίων τοῦ καρποῦ τῆς δρυὸς (*Quercus Aegilops*) ἐξήχθησαν ἐν ἔτει μὲν 1838 περί τὰς 60,000 στατήρων, ἡ δὲ τελευταία συγκομιδὴ ἀνῆλθεν εἰς 250,000 στατήρων.

Ἡ καλλιέργεια τῆς μετάξης δυστυχῶς, ἐνεκα τῆς νόσου τοῦ μεταξοσκώληκος ἧτις ἐνεσκῆψεν ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, ὠπισθοδρόμησε λίαν. Ἴνα δὲ λάθωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς ποιότητος τῆς ἐλληνικῆς μετάξης, ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν μόνον ὅτι ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τῶν Παρισίων ἐν ἔτει 1885 ἀπενεμήθη αὐτῇ τὸ πρῶτον βραβεῖον.

Καὶ ἡ καλλιέργεια δὲ τοῦ καπνοῦ ἐπέξετάθη λίαν. Ἐν ἔτει 1842 παρήχθησαν 450 χιλιάδες ὀκάδων, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον ἔτος (1886) παρήγαγεν ἡ Ἑλλάς 4 ἑκατομμύρια ὀκάδων.

Ἡ δὲ τῶν σιτηρῶν καλλιέργεια παρέχει ἦτον εὐάρεστα ἀποτελέσματα. Ἡ ἔλλειψις ἐπαρκοῦς κεφαλαίου καὶ ἡ ἐπίμονος ἀρνησις τῶν χωρικῶν ὅπως προμηθευθῶσι κατάλληλα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἀναστῆλουσιν εἰσέτι τὴν πρόσδοον. Εἰς τοῦτο δὲ συμβάλλεται προσέτι καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἡ καλλιέργεια τῆς τε σταφιδάμπελου καὶ ἀμπέλου ἀποδείκνυται μᾶλλον προσοδοφόρος· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ θαυμάζωμεν ἐὰν ἡ γεωργία μείνῃ ἀναλόγως παρημελημένη. Ἀφ' ἑτέρου δὲ πάλιν παρατηροῦμεν εὐχαρίστως ὅτι ἀπὸ τῆς προσαρτήσεως τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Ἑλλάδα (1881) ἅπαντα τὰ εἶδη τῶν σιτηρῶν αὐξάνουσι λίαν, ἡ δὲ πρότερον τοσοῦτον μεγάλη εἰσαγωγή ἐκ τε Ρωσσίας καὶ Τουρκίας κατ' ἔτος ἐλάττωται. Ἐν ἔτει 1880 ἅπαντα ἡ τῶν σιτηρῶν συγκομιδὴ τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθεν εἰς 1,500,000 κοάρτερ ²⁾ ἢ τέταρτα, τὸ δὲ προηγούμενον ἔτος ὑπερέβη τὰ 5 ἑκατομμύρια.

Οὐδαμῶς ὅμως ἡ πρόσδος εἶναι τοσοῦτον καταφανῆς ὅσον εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς σταφιδάμπελου καὶ τὸ ταύτη συναφὲς κολοσσαίων

ἐμπορίων τῶν σταφίδων, ὧν τὸ κύριον κέντρον εἰσὶ πάλιν αἱ Πάτραι.

Κατὰ τὰ τελευταῖα τῆς Τουρκοκρατίας ἔτη, δηλ. περί τὰ 1820, παρήχθησαν καὶ ἐξήχθησαν σχεδὸν 120,000 στατήρων, κατὰ δὲ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα αἱ φυτεῖαι παρημελήθησαν ἐντελῶς καὶ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐξαχθῇ ἀξία λόγου ποσότης σταφίδων.

Μετὰ τὴν εἰρήνην ὅμως ἡ καλλιέργεια τῆς σταφιδάμπελου ἐπέξετάθη λίαν ὡς ἐκ τῶν ἐπομένων ἀριθμῶν δηλοῦται:

1840	14274	ἀγγλικοὶ τόννοι ⁴⁾
1850	34457	»
1860	51624	»
1870	54177	»
1880	92330	»
1886	123000	»

Ἴνα δὲ τις κατὰ προσέγγισιν νοήσῃ τὴν σπουδαιότητα τοῦ εἶδους τούτου διὰ τὸ μικρὸν κράτος, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν μόνον ὅτι ἡ ἀξία αὐτοῦ ἐν ἔτει 1886 ὑπερέβη τὰ 70 ἑκατομμύρια φράγκων.

Πράγματι ἡ κορινθιακὴ σταφίς εἶναι τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς Ἑλλάδος, ὥστε καλὴ ἢ κακὴ ἔσοδεῖα σημαίνει γενικὴν χαρὰν ἢ λύπην, ἰδίως διὰ τὴν Πελοπόννησον. Αἱ Πάτραι κατὰ τὸν χρόνον τῶν φορτώσεων, ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου, ὡς πρωτεύουσα τῆς Πελοποννήσου, εἶνε μικρὸν Ἀμβούργον, σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ἅπαντα αἱ τάξεις τοῦ λαοῦ ἐν εὐκρέστῳ διεγέρσει ἀναμένουσι τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐὰν δ' ἐν τέλει ὁ ὠραῖος κυανοπόρφυρος καρπὸς τῆς ξηρῆς ἐν ἀσφαλεῖ, ἀγάλλεται ἅπαντα ἡ χώρα. Οἱ ἡμίονοι οἱ φέροντες τὰ πρῶτα φορτία τῆς σταφίδος εἰς τὴν πόλιν εἰσὶ κεκοσμημένοι διὰ κωδωνίσκων καὶ κλάδων μυρσίνης. Αἱ πρῶται διὰ σταφίδων πεφορτωμένοι φορτηγίδες εἰσὶ κεκαλυμμένοι διὰ σημαίων καὶ συνοδεύονται ὑπὸ ζητωκραυγῶν τῶν τε κωπηλατῶν καὶ τῶν συσκευαστῶν (κοιν. στιβαθῶρων), ἐνῶ τὰ εὐτυχῆ ἀτμόπλοια, τὰ ὅποια ἔνεκα τῆς ταχύτητος αὐτῶν ἐκλέγονται πρὸς μεταφορὰν τῶν πρωτολείων, κοροῦνται ἰδιαζόντως καὶ εἰσδέχονται τὰ πρῶτα βυτία ἢ κιβώτια ὑπὸ τὸν κρότον τῶν πυροβόλων. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἐν Πάτραις βασιλεύει ἄκρα δραστηριότης. Οὐ μόνον δ' ἐπιβιβάζονται ἐντεῦθεν ὑπὲρ τὸ ἑκατομμύριον στατήρων σταφίδων καὶ ἑτέρων ἐμπορευμάτων, ἀλλ' ἐνταῦθα συγκεντρῶται πᾶν ὅ,τι προάγει καὶ ἐμψυχώνει τὸ κολοσσαίων τοῦτο ἐμπόριον. Ἐνταῦθα εὐρίσκονται τὰ κεντρικὰ γραφεῖα τῶν τε ξένων καὶ τῶν Ἑλλήνων μεγα-

¹⁾ Τὸ ἐλληνικὸν στρέμμα ἰσοῦται σχεδὸν πρὸς τὸ 1/4 ἐνὸς ἀγγλικοῦ acre.

²⁾ Ἐκαστὸν ἀγγλικὸν κοάρτερ = πρὸς 480 ἀγγλικὰς λίτρας ἧτοι 171 ὀκάδας.

⁴⁾ Ἐκαστὸς ἀγγλικὸς τόννος = πρὸς 2220 λίτρας ἐνετικᾶς, ἧτοι πρὸς 832 1/2 ὀκάδας.

λεμπόρων, ὡς καὶ τὰ γενικὰ πρακτορεῖα τῶν τε ἀτμοπλοικῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν, ἐνῶ αἱ εὐρεῖαι τραπεζικαὶ ἐργασίαι, αἱ ὅποιαι διευθύνονται ἐντεῦθεν, εἰσὶ πολλοῦ λόγου ἀξίαι.

Καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ βάρβακος ἐν τοῖς προτέροις χρόνοις προήχθη λίαν, ἐνῶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἦν ἐντελῶς ἐγκαταλελειμμένη. Ὅτε ὁ βασιλεὺς Ὀθων ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν ἐν ἔτει 1833, ἡ βιομηχανία αὐτὴ ἦν ὄλως ἀγνωστος. Ἐν ἔτει ὅμως 1862 ἐξησφαλίσθη μικρὰ ἔσοδεῖα ἐκ 3,200,000 ἀγγλ. λιτρῶν. Ἡ παραμέλησις τῆς καλλιέργειας ταύτης ἦν τοσοῦτο μᾶλλον λυπηρὰ ὅσον ἐν Ἑλλάδι τὸ φυτὸν τοῦτο, ἂν οὐχὶ πρότερον, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ χριστιανισμοῦ ἔτη, συχνάκις ἐκαλλιέργετο. Ὁ Παιουσανίας ἀναφέρει ὅτι ἡ χώρα τῆς Ἠλείας ἦν καταλληλοτάτη διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ βύσσου, ἐν δὲ ταῖς Πάτραις ἐξησκειτο ζωηρὰ διὰ τούτου βιομηχανία ¹⁾.

Μεθ' ὅλας δὲ τὰς προσπάθειάς τὰς καταβαλλομένας κατὰ τὴν κατεργασίαν ἡ ποιότης τοῦ ἐγγχωρίου βάρβακος ὑπολείπεται λίαν, διότι αἱ ἴνες εἰσὶ βραχεῖαι, τὸ δὲ ἐκ τούτων νῆμα χονδρὸν, κατ' ἀκολουθίαν δὲ δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὸν βάρβακα ἐτέρων χωρῶν. Ἡ μεγίστη ἄχρι τοῦδε ἐπιτευχθεῖσα ἔσοδεῖα ἀνῆλθεν εἰς 22,000,000 ἀγγλ. λιτρῶν.

Ἄν καὶ ἡ πρὸς ἐμπορεῖαν δεξιότης τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων εἶνε πασίγνωστος, οὐχ ἦττον δὲν εἶνε ἐπίσης πασίγνωστον ὅτι τὸ μικρὸν κράτος κέκτηται ἐμπορικὸν ναυτικόν, ὅπερ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων ἄλλων ἐθνῶν σχεδὸν δύναται νὰ ὀνομασθῇ μέγα.

Ἡδὴ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας εἶχεν ἡ Ἑλλάς 450 ἐμπορικὰ πλοῖα 52,000 τόννων, τὰ ὅποια κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821—29 ὑπὸ τοὺς γνωστούς θαλασσίους ἥρωας Μικαύλην, Κανάρην, Σαχτούρην καὶ ἄλλους, μετεβλήθησαν εἰς πολεμικά, οὐχὶ σπανίως νικήσαντα καὶ εἰς ἐπαίσχυντον φυγὴν τρέψαντα τοὺς ἰσχυροὺς στόλους τῆς τε Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου, ὡς ταῦτα ἐν ἐκτάσει περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Φίνλαυ, Γόρδωνος καὶ Τρικίουπη.

Τὸ ἐλληνικὸν ἐμπορικὸν ναυτικὸν ἐκέκτητο ἤδη, λήγοντος τοῦ 1885 ἔτους, 1348 ἰστιοφόρα πλοῖα 260,000 τόννων, εἰς δὲ τὸν ὑπὸ τοῦ γραφείου Veritas ἐν ἔτει 1885 δημοσιευθέντα γενικὸν κατάλογον τῶν ἰστιοφόρων πλοίων ἀπάντων τῶν ἐθνῶν, ἡ Ἑλλάς εὕρηται 11η ἐκ τῶν 42 μνημονευομένων κρατῶν. Ἡ Ἰσπανία ἔσταται παρ' αὐτῇ μετὰ 1450 πλοίων 269,000 τόννων, ἐνῶ ἡ Αὐστρία ὡς 12η, εἶχει 468 πλοῖα 192,000 τόννων. Τὸ μικρὸν λοιπὸν τοῦτο κρα-

τείδιον, ἡ Ἑλλάς, κατέχει ἐπίσημον θέσιν. Ἐπι δὲ κέκτηται ἀξιόλογον ἀτμοκίνητον στόλον ἐξ 63 σκαφῶν 40,000 τόννων σχεδόν, ἐν οἷς συγκαταλέγονται ἑνία τῶν ταχίστων ἀτμοπλοίων τῆς Μεσογείου.

Ἐν πολλαῖς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων πόλεων ἰδρῦθησαν πρό τινῶν ἐτῶν ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια, οὐκ ὀλίγον συντελοῦντα εἰς τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἰδίως ἀξία μνείας εἰσὶ τὰ ἐπιμελητήρια τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς, τῶν Πατρῶν, τῆς Κερκύρας, τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας κτλ.

Ἄν καὶ ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι λίαν εὐπόλητοι Τράπεζαι, ἐλληνικαὶ τε καὶ ξέναι, οὐδαμῶς ὅμως ἐπαρκοῦσιν εἰς τὸν ὑπὸ τοιαύτης προοδευτικῆς τάσεως ἐμποροῦμενον λαόν.

Τὸ σύνολον τῶν κεφαλαίων ἀπασῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐργαζομένων Τραπεζῶν ἀνέρχεται εἰς 85,000,000 φράγκων μόνον. Εὐφύιας, ἐπιμελείας καὶ πρὸς ἐργασίαν ρώμης εὐμοιρεῖ λίαν ὁ λαός, πλὴν κεφαλαίων ἔχει μεγάλην ἔλλειψιν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εὐτυχῶς ἀσχολοῦνται ἐν ὑπερόχῳ πλεονοψηφίᾳ εἰς τὴν γεωργίαν, σκοπὸν προθέμενοι νὰ μεγεθύνωσι καὶ βελτιώσωσιν ἐτι μᾶλλον τὰ μικρὰ κτήματα, ἀπερ ἐκληρονόμησαν παρὰ τῶν γονέων αὐτῶν ἢ ἐδημιούργησαν ἐκ τῆς περιβαλλούσης αὐτοῦς χέρσου.

Ὅταν ὁ μικρὸς ἰδιοκτῆμων εὐτυχῆσῃ, σκέπτεται περὶ προικίσεως τῶν θυγατέρων του ἢ περὶ ὑποστηρίξεως ἰκανοῦ συγγενοῦς· ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ἀξιοῖ μείζονα κατ' οἶκον ἀνάπαυσιν ἢ ἦτον ἐπίπονον βίον. Ἀληθῶς ὅμως ἐκπληξιν διεγείρουσιν αἱ δύο ἑτερεὶ αὐτοῦ ἀρεταί: ἡ ἠθικότης καὶ ὀλιγάρκεια, καθ' ὅς οὐδεὶς ἕτερος λαὸς τῆς ἀνατολῆς οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν ὁμοιάζει αὐτῷ.

Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐγκαταλείπει ὁ χωρικός τὴν καλύβην του. Τὰ σιτία αὐτοῦ συνιστάμενα ἐξ ἄρτου, ἐλαιῶν καὶ τοῦ ἀπαραιτήτου ρετσίνατου (οἴνου ἐγγχωρίου λίαν στρυφνοῦ ἀλλ' ὑγιεινοῦ), ἐπαρκοῦσιν αὐτῷ ἐντελῶς καὶ μεθ' ὅλην τὴν βαρεῖαν τῆς ἡμέρας ἐργασίαν. Μόνον τοῦ μεσημβρινοῦ αὐτοῦ ὕπνου, διώρου περίπου, δὲν δύναται νὰ στερηθῇ. ¹⁾ Καὶ μεθ' ὅλην ὅμως τὴν ἐπιμελείαν συχνάκις ὁ δραστήριος νέος Ἕλληνας δὲν δύναται νὰ προσδεύσῃ, διότι ἐλλείπουσιν αὐτῷ τὰ κεφάλαια ὅπως ἐπιχειρήσῃ μείζονα ἔργα. Ἐπειδὴ δὲ αἱ Τράπεζαι συνήθως παρεμβάλλουσι μέγιστα προσκόμματα

¹⁾ Τοῦτο λεκτέον μόνον περὶ τῶν μηνῶν τοῦ θερος, διότι τὸν χειμῶνα ἡ μᾶλλον ἀπὸ τῆς 15 Αὐγούστου μέχρι τῆς 23 Ἀπριλίου, ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, οὐδεὶς τῶν ἐργατῶν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν κοιμάται. Σ. Μ.

¹⁾ Περὶ Παιουσαν. V, 5, 2. VI, 26, 4. VII, 21, 7.

ὅπως δανείσῃσι χρήματα τοῖς τοιοῦτοις, ἐπιπίπτουσι συνήθως εἰς τὰς χεῖρας ἀσυνειδήτων τοκογλύφων, ὧν καὶ ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν δυστυχῶς ἱκανοί.

Συχνάκις λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ μέχρι 25% καὶ πλέον διὰ μικρὰ δάνεια, πλὴν οὗτος προτιμᾷ νὰ πληρώσῃ τὸν τόκον τοῦτον ἢ ν' ἀποταθῇ εἰς τὰ μεγάλα τραπέζιτικὰ καταστήματα, τὰ ὑποῖα οὐδέποτε ἀπαιτοῦσι πλέον τῶν 8 ἢ 9%· πλὴν τοσαύτης δυσκολίας παρεμβάλλουσιν, ὥστε ἐκφοβίζουσι τὸν συνήθως μὴ ἐπιθυμῶν εἰς χρηματιστικὰς ὑποθέσεις ἰδιοκτήμονα. Πολλάκις ὅμως οὔτε παρὰ τῶν Τραπεζῶν οὔτε παρ' ἰδιωτῶν κεφαλαιούχων δύναται νὰ εὕρῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα αὐτῷ χρήματα, καὶ τότε ἀρκεῖται μετ' ἀπιστεύτου λιτότητος καὶ φιλοπονίας βραδύτατα μὲν ἀλλὰ βαθμηδὸν νὰ γεωργῇ τὰς περιβαλλούσας αὐτὸν ἐκτάσεις, ὅποτε δύναται μόνον νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ ἐν τῇ μελλούσῃ γενεᾷ καὶ ὑπὲρ τῶν ἐαυτοῦ τέκνων ὅ,τι ἠδύνατο διὰ μικρᾶς βοήθειας νὰ γείνη ἡδὴ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Χιλιάδες ἐπιμελῶν μικρῶν γεωργῶν ἔλαβον καὶ λαμβάνουσι καὶ σήμερον ἐτι πείραν τοῦτου. Ἐὰν τὸ κακὸν τοῦτο ἀπεσοβείτο ὑπὸ Τραπεζῶν ἢ κεφαλαιούχων, οὐ μόνον πλείστα θὰ ἐκέρδιζον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος καὶ οἱ κάτοικοι ἀπείρως θὰ ὠφελοῦντο. Τοῦτο εἶνε ἀπέραντον πεδίον, ἐφ' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ καλὸν καὶ ὠφέλιμον.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ περιοδικοῦ Unsere Zeit)

(Ἐκεῖται τὸ τέλος).

Μετάρρασις ΧΡ. Π. ΚΟΥΓΑΛΟΥ, ἱατροῦ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ

ΣΥΜΠΕΠΥΚΝΩΜΕΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

Ἡ ἐργασία, εἰς ἣν ὑποβάλλεται τὸ γάλα, ὅπως διατηρηθῇ ἐπὶ χρόνον, ἀπλοῦν ἔχει σκοπὸν νὰ ἀφαιρέσῃ μέγα μέρος τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένου ὕδατος, διὰ μεθόδων μὴ ἀλλοιουσῶν τὴν σύστασιν αὐτοῦ. Προσθέτοντες εἰς αὐτὸ σάκχαρον καὶ εἰσάγοντες τὸ παρασκευασθὲν μίγμα ἐντὸς ἀγγείων στεγανῶν καὶ ἐρμητικῶς ἐσφραγισμένων, ἐν Ἀμερικῇ, πρὸ τριακονταετίας ἤδη, κατώρθωσαν νὰ διατηρήσῃσι πάσας τὰς ἰδιότητας τοῦ γάλακτος καὶ νὰ μεταφέρωσιν αὐτὸ εἰς οἰανδήποτε ἀπόστασιν, ἀνευ τινὸς ἀλλοιώσεως, ἐνῶ συγχρόνως ἠλάττουσι καὶ τὸν ὄγκον αὐτοῦ. Δι' ἀπλῆς προσθήκης ποσότητος τινὸς ὕδατος, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς χρήσεως, τὸ γάλα ἀραιούται εἰς τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ ὄγκον. Τὸ συμπεπυκνωμένον τοῦτο γάλα κατεδείχθη χρησιμώτατον κατὰ τὸν ἐν ταῖς

Ἠνωμέναις Πολιτείαις ὁμοσπονδιακὸν πόλεμον, εἰς τοὺς ἐν ἐστρατείᾳ ὀπλίτας. Ἐκτοτε ἡ χρῆσις αὐτοῦ ἐγενικεύθη ἐν τῷ στρατῷ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐν Τογκίνῳ ἰδιαιζόντως χάρις εἰς αὐτὸ οἱ ἐκ δυσεντερίας καὶ ἄλλων χρονίων κοιλιακῶν νοσημάτων προσβαλλόμενοι στρατιῶται ἠδύνατο νὰ λαμβάνωσι τὴν μόνον τροφὴν ἣν ἐδέχεται ὁ στόμαχος αὐτῶν. Ὁ ἱατρὸς Ζουβέρ τοσοῦτον ἐνεθουσιάσθη ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς χρήσεως αὐτοῦ, ὥστε ἔλεγε ὅτι ἔπρεπε νὰ στηθῇ ἀνδριάς εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἔσχε πρῶτος τὴν ἰδέαν τῆς παρασκευῆς συμπεπυκνωμένου γάλακτος.

Ἡ παρασκευάζουσα τὸ προϊόν τοῦτο βιομηχανία ἐτησίως λαμβάνει διαστάσεις μεγαλειτέρας· διεπεραιώθη ἤδη διὰ τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τὸ μικρὸν χωρίδιον Χάμ τῆς Ἑλβετίας, παρὰ τὴν Ζούγην, ἐγένετο ἡ ἑδρα ἐργοστασίου, συμπεπυκνῶντος καθ' ἑκάστην τὸ γάλα ὑπεροκτακτικῶν ἀγελάδων, ἧται 60,000 λίτρας περίπου, ἐκπέμποντος δ' ἐτησίως 16—17 ἐκ. λ. συμπεπυκνωμένου γάλακτος.

Ἡ λειτουργία τοῦ ἐργοστασίου τοῦτου, ὅπερ εἶνε τὸ κυριώτερον τῶν ἐπτὰ ὁμοίων ἰδρυμάτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πλουσιωτάτης ἐταιρίας, ἤρξατο πρὸ εἰκοσαετίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεπύκνου τὸ γάλα 263 ἀγελάδων καὶ παρέδιδεν εἰς τὴν κατανάλωσιν 137,000 κυτῖα ἐκ 435 γραμμικῶν ἑκαστον. Τὸ γάλα ἀγοράζεται παρὰ τῶν κτηνοτρόφων πρὸς 12 λεπτά κατὰ λίτραν, παραλαμβάνει δὲ αὐτὸ ἡ ἐταιρία ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ πωλητοῦ.

Κομιζόμενον εἰς τὸ ἐργοστάσιον τὸ γάλα ρίπτεται ἀμέσως ἐντὸς δεξαμενῆς κεκαλυμμένης διὰ λεπτῆς μεταξίνης κρησέρας, χρησιμευούσης εἰς τὴν διήθησιν τοῦ γάλακτος καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν τυχόν ἐνουπαρξουσῶν ἐν αὐτῷ ἀκαθαρσιῶν. Ὁ πυθμὴν εἶνε συγχρόνως καὶ ὁ δίκος πλάστιγγος ζυγίζουσης τὸ γάλα. Διὰ τινος δικλειδὸς ἀνγκομένης καθ' ἑκάστον ζύγισμα, τὸ γάλα ἐκ τῆς δεξαμενῆς εἰσρέει ἀπ' εὐθείας εἰς μεγάλους χαλκίνοὺς λέβητας, οἵτινες θερμαίνονται δι' ἀτμοῦ μέχρι 35°. Τότε προστίθεται εἰς τὸ γάλα καὶ ἐν ὄχθον περίπου τοῦ βάρους του σακχάρου ἐκ σακχαροκαλάμου. Ἀμα διαλυθέντος τοῦ σακχάρου, τὸ γάλα εἰσέρχεται αὐτομάτως ἐντὸς λεβήτων ἀφ' ὧν ἀφῆρη ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ καὶ εἶτα γίνεται ἡ συμπύκνωσις ὑπὸ θερμοκρασίαν 52°. Ὑπὸ τούτων ὄρους τοῦτους τὸ γάλα βράζει χωρὶς οὐδὲν τῶν συστατικῶν αὐτοῦ (λίπος, τυρίνη κτλ.) νὰ ὑποστῇ τὴν ἐλαχίστην ἀλλοίωσιν. Εἰς διάστημα τριῶν ὥρων, τὸ ἐν ἐκάστῳ τῶν λεβήτων ποσὸν γάλακτος ἐλαττοῦται εἰς τὸ τρίτον τοῦ ἀρχικοῦ ὄγκου, ἧται εἰς 70—80 ἑκατοντάλιτρα. Ἐκ τῶν συμπεπυκνωτικῶν λεβήτων τὸ ὑγρὸν, ἐν

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἡ τιμωρία τὴν ὑποίαν ἐπιβάλλει τις ἐν ὀργῇ διατελῶν δὲν εἶνε πλέον ἐπανόρθωσις, εἶνε ἐκδίκησις.

Ἡ ἀθανασία ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦτου. Ἐδῶ πρέπει νὰ σπεῖρῃ τις τὸν σπόρον, ὅστις θὰ ἀναπτυχθῇ εἰς αἰώνιαν διάρκειαν.

Ἡ πενία ὀφείλει νὰ ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ πλοῦτου διὰ νὰ φθάσῃ ποτὲ μέχρις αὐτοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐν Ἀγίῳ Φραγκίσκῳ τῆς Καλλιφορνίας, ἐνθα ὑπάρχει ἐγκατεστημένη πολυάριθμος κινεζικὴ παροιμία, ἐκδίδονται τέσσαρες ἐφημερίδες ἐκτετυπωμέναι διὰ κινεζικῶν χαρακτήρων. Εἶνε δὲ ἅπασαι ἐβδομαδιαῖαι καὶ κυκλοφοροῦσιν ἐν συνόλῳ εἰς 2,500 ἀντίτυπα. Ἡ διεύθυνσις ἐκάστης τῶν κινεζικῶν τούτων ἐφημερίδων ἀποτελεῖται συνήθως ἐκ τεσσάρων προσώπων: τοῦ ἐκδότου, τοῦ βοηθοῦ ἐκδότου, τοῦ μεταφραστοῦ καὶ τοῦ τυπογράφου. Κυριώτατον πρόσωπον εἶνε ὁ μεταφραστὴς. Οὗτος καθῆκον ἔχει νὰ συλλέγῃ ἐκ μεταφράσεως ἀπὸ τῶν ἀμερικανικῶν ἐφημερίδων τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα, προστίθῃ δὲ καὶ ἐξ ἰδίων πηγῶν ἐγγχώριους εἰδήσεις. Τὴν ὄλην ταύτην παρέχει εἰς τοὺς ἐκδότας, οἵτινες κατατάττουσι καὶ ἀναγράφουσιν ἰδιοχείρως τὰ διάφορα ἐκάστου φύλλου περιεχόμενα ἐπὶ χάρτου εἰδικῆς κατασκευῆς. Ἐτοιμον τὸ πρωτότυπον τοῦ φύλλου παραδίδεται εἰς τὸν τυπογράφον, ὅστις διὰ μικροῦ πιεστηρίου ἐκδίδει πανομοιότυπα ἀντίτυπα, περίπου ὅπως διὰ τοῦ τυπογράφου. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα τὸ κινεζικὸν τοῦτο μηχανήμα τῆς τυπογραφικῆς πολὺ ὑστερεῖ τῶν ἐυρωπαϊκῶν πιεστηρίων. Ἐνῶ νῦν τὸ ἀριστον πιεστήριον παρέχει 12,000 καθ' ὥραν, ὁ Κινέζος πιεστήριος μόνον εἰσάγει 400... καθ' ἡμέραν. Αἱ κινεζικαὶ ἐφημερίδες ἐκτυποῦνται διὰ μαύρης κινεζικῆς μελάνης ἐπὶ χάρτου λευκοῦ, καὶ μόνον κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ κινεζικοῦ Νέου Ἐτους γίνεται χρῆσις μελάνης ἐρυθρᾶς.

Ὡς γνωστὸν, ἐν Ἀπουλία τὸ ὕδωρ εἶνε ἐλάχιστον, διότι ἡ χώρα αὕτη στερεῖται ποταμῶν, οἱ δὲ κάτοικοι κατασκευάζουσι δεξαμενάς ἄς πληρῶσι τὸν χειμῶνα ἐκ τοῦ ὀμβρίου ὕδατος. Ἀλλὰ καὶ αἱ δεξαμεναὶ αὗται πολλάκις ἀποξηραίνονται, οὕτω δὲ ὑποφέρουσι τὰ πάνθεινα πολλά πόλεις οἶον ἡ Βάρη, ἡ Φογγία, ἡ Λέκκη. Ὅτι δὲ καὶ αἱ ἐπιδημῖαι πηγάζουσιν ἐκ τοῦ κακοῦ ὕδατος ἐδειξάν αἱ τελευταῖαι ἐπιδημῖαι τῆς χολέρας. Πρὸς ἄρσιν τοῦ κακοῦ τούτου ἀπερῆσαι τελευταίων ἡ Ἰταλικὴ κυβέρνησις νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς θεραπείαν τῆς τοιαύτης καταστάσεως καὶ νὰ προτρέψῃ καὶ τὰς ἐπαρχίας καὶ τοὺς δήμους

ἡμιπεπυκνωμένη καταστάσει, εἰσάγεται ἐντὸς κυλινδρῶν σωλήνων ἐμβεβαπτισμένων ἐντὸς ὕδατος ἀδιακόπως ἀνανεουμένου, ἐν ᾧ ταχέως ἀποψύχεται. Ἀποψυχθέν, τὸ συμπεπυκνωμένον γάλα ἀνέρχεται διὰ μηχανικῆς ἰδού εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἐργαστηρίου, ὅπου διανέμεται καὶ σφραγίζεται ἐντὸς μεταλλίνων κυτίων.

K.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΝ

Ἐπιλόγος

Τοιαῦται εἶνε, ἀγαπητέ Ἐλισαῖε, αἱ ἰδέαι, ἃς ἐπεθύμου νὰ ἐγκολπωθῆς, σὺ καὶ πάντες οἱ νέοι μας, διότι νομίζω ὅτι εἶνε αἱ καταλληλότεραι ὅπως ἐξασφαλίσωσι συγχρόνως τὸ μεγαλεῖον τῆς ἡμετέρας πατρίδος καὶ τὴν ευημερίαν τοῦ πολίτου καθ' ἑκάστον. Ὡς εἶδες, ἀπορέουσι πᾶσαι ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς· ἐπειδὴ κατὰ φύσιν ὁ ἄνθρωπος ἀποστέρει τὴν ἀπομόνωσιν, δὲν ζῆ κατ' αὐτήν, δὲν ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν του καὶ δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν συνείδησίν του εἰμὴ ἐφόσον ἐργάζεται πρὸς συντήρησιν τῆς κοινωνίας, ἧς ἀποτελεῖ μέρος. Ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη διαγράφουσιν ἡμῖν τὰ καθήκοντά μας. Ἡ μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας, τοῦ πολίτου καὶ τῆς πατρίδος, ἀλληλεγγύη εἶνε τοιαύτη, ὥστε ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ζῶμεν μόνον τῇ συνδρομῇ τῶν ὁμοίων, ἐξ ἄλλου ὁ βίος ἡμῶν δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως καὶ ἀξίαν, εἰμὴ ἐφόσον καὶ ἡμεῖς καθιστάμεθα χρήσιμοι εἰς τὸν πλησίον μας. Ἀγάπα τοὺς ὁμοίους σου ὡς συντρόφους, εἰς οὓς ὀφείλεις τὰ πάντα. Ἡ ἀγάπη αὕτη ἔστω ὁ γενικός κανὼν τῆς διαγωγῆς σου ἐν αὐτῇ θὰ ἀνεύρῃς τὴν ψυχικὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀνάπτυξιν σεαυτοῦ. Θὰ γονιμοποιήσῃ καὶ θὰ ἀναπτύξῃ ἐν σοὶ πάντα ἀγαθὸν σπέρμα. Ἐὰν γηράσῃς, θὰ δύνασαι νὰ ἐπισκοπήσῃς τὴν ὁδὸν ἣν διέτρεξας μετὰ τῆς ὑπερτάτης εὐαρεσκείας ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἰδιοτήτων σου ἀφῆκες ἀκαλλιέργητον, οὐδεμίαν τῶν δυνάμεών σου νεκράν, οὐδὲν τῶν φυσικῶν δώρων στεῖρον, οὐδὲν τῶν καθηκόντων σου ἀνεκτέλεστον καὶ ὅτι ὑπῆρξες ὁ ἄνθρωπος, ὅστις εἶδε νὰ εἴσῃ. Ἐὰν ἔχῃς τέκνα, ἅτινα θὰ σὲ διαδεχθῶσι, θὰ εἰσαγάγῃς αὐτὰ καλῶς μεμορφωμένα εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς καὶ θὰ ἀφήσῃς αὐτοῖς τὸ παράδειγμά σου. Ἐπερχομένου δὲ τοῦ θανάτου, θὰ εἴσῃς ἔτοιμος νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ ἀγνωστον, μὴ λυπούμενος τὸ παρελθόν, ἐὰν δὲν ἐλπίζῃς νὰ ἀναζήσῃς ἐν ζωῇ ἄλλῃ, μὴ φοβούμενος τὸ μέλλον, ἐὰν πιστεύῃς ὅτι θὰ ἐμφανισθῆς ἐνώπιον δικαστοῦ ὑπερτάτου.

πρὸς τοῦτο. Ὁμηχανικὸς Ζαμπάρι ἐνεκα τούτου ἐπρότεινε τὸ ἐξῆς σχέδιον ὅπερ πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῇ. Ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χυνομένου εἰς τὸν κόλπον τοῦ Σαλέρνου, ὅστις ἔχει τὰς πηγὰς του 425 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀβελλίνου, θὰ ὀδηγηθῇ τὸ ὕδωρ ἐν κλειστῷ ὑδραγωγείῳ εἰς τὰς στερουμένας ὕδατος χώρας. Τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος θὰ εἶνε τέσσαρα κυβικά μέτρα τὸ πρῶτον λεπτόν. Πρὸς τοῦτο θὰ διατηρηθῶσι τὰ Ἀπέννινα ὄρη διὰ σήραγγας 5 χιλιομέτρων τὸ μῆκος, ὃ δὲ ὑδραγωγὸς διερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ὀφάντου θὰ διακλαδωθῇ κατὰ διαφόρους διευθύνσεις πρὸς ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀπουλίας. Τὸ ἔλον σύστημα τῶν ὑδραγωγῶν σωλήνων θὰ ἔχη μῆκος 1500 χιλιομέτρων. Μέρος τοῦ ὕδατος θὰ χρησιμοποιηθῆται εἰς σκοποὺς βιομηχανικοὺς ὡς κινήτριος δύναμις. Τὸ ἀπαιτούμενον δὲ χρηματικὸν ποσὸν πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ κολοσσαίου τούτου ὑδραγωγείου ὑπελογίσθη εἰς 100 ἑκατομύρια φράγκων.

Ἐὰν εὐρίσκονται μεταξύ τῶν Χριστιανῶν ἄνδρες λίαν φιλόνηροι, οὐδαμῶς ἀκολουθεῖ ὅτι δὲν εὐρίσκονται καὶ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἄνδρες καθ' ὑπερβολὴν ἐλευθέροι καὶ φιλελεύθεμοι. Κατ' αὐτὰς μάλιστα εἰς Ἑβραίους ὑπερφέροντις κατὰ τὴν ἀγαθοεργίαν πάντας τοὺς Χριστιανούς. Ὁ Ἑβραῖος οὗτος εἶνε ὁ πολυθρόντος πρωτοστάτης τῶν ρωμυλιωτικῶν σιδηροδρόμων, βαρὼν Χίρς, ὅστις διέθηκεν ὑπὲρ τῶν ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Ρωσίᾳ, πρῶτιστα δὲ καὶ μάλιστα τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁμοθρήσκων του, τὸ τεράστιον ποσὸν ἐκατὸν ἑκατομυρίων φράγκων. Ἡ συνεισφορά αὕτη θὰ κατελέγετο ἴσως εἰς τὴν μυθολογίαν ἐὰν μὴ ἐπιστοῦτο ὑπὸ τῆς ἐν Παρισίοις ἐπιστήμου ἰσραηλιτικῆς ἐφημερίδος Archives Israélites. Νομίζει τις ὅτι βλέπει ὀπτασίαν ἀνκρινώσκων ὅτι ἐν καὶ μόνον πρόσωπον, ἔστω καὶ κεκτημένον τοὺς θησαυροὺς τοῦ Κροίσου, ἀφιέρωσεν εἰς φιλοanthρωπικοὺς σκοποὺς ἑκατὸν ἑκατομύρια.

Οἱ διαχειρισταὶ τῆς περιουσίας τοῦ ἀποθανόντος βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου δραστηρίως προβαίνουν εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἀνηκόντων αὐτῷ ἀντικειμένων. Ἔργα τέχνης, σινικὰ καὶ ἰαπωνικὰ ἀγγεῖα, ἔπιπλα πολυτελεῖ, κομψοτεχνήματα βαρύτιμα, τάπητες, ἀλληγορικαὶ εἰκόνες ἐξεικονίζουσαι τὸν θρόνον τοῦ Λόβεγκριν, προσωπογραφίαι τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', πωλοῦνται πάντα εἰς τιμὰς ὑπερόγκους. Τὰ πλεῖστα δὲ ἠγοράσθησαν ὑπὸ τινος συλλέκτου ἐν Στουτγάρδῃ, ὅστις θὰ καταρτίσῃ δι' αὐτῶν ἰδιαιτέρον μουσεῖον. Καὶ αὐταὶ αἱ μεσαιωνικαὶ καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀναγεννήσεως ἐνδυμασίαι, ἃς ὁ βασιλεὺς ἤρῃσκετο νὰ φέρῃ, ἠγοράσθησαν ὑπὸ διαφόρων ἐνδυματοπλοῶν, θέλουσι δὲ βεβαίως χρησιμεύσει εἰς παραστάσεις θεατρικὰς. Πολυτελεῖς περίπτερον ὅπερ ἐκόσμησεν τὸν κήπον μῆς τῶν ἐπαύλεων τοῦ βασιλέως ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ ἐν Στρασβούργῳ μουσεῖου τῶν διακοσμητικῶν τεχνῶν. Τέλος ἐν τῶν ἀγαπητοτέρων εἰς τὸν βασιλέα ζῶων, ὠραιότατη ἔλαφος, ἀνηγγέληθ' ὑπὸ τῶν ἐφημεριδῶν ὅτι θὰ ἐκτεθῇ εἰς δημοπρα-

σίαν, ἀλλὰ διαφυγοῦσα τοῦ ζωοτροφείου ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν διωξάντων αὐτὴν οἰκατῶν.

Ἐν ἀνέκδοτον τοῦ Μασσενέ.

Ὁ Γάλλος μελοποιὸς ἦτο κεκλημένος εἰς δεῖπνον παρὰ τινι οἰκογενεῖᾳ. Μετὰ τὸν καφέ, παρακαλοῦσι τὸν μουσικὸν ν' ἀκούσῃ τὴν μικρὰν Παυλίαν, ἥτις μάλιστα δεκαεξαετίς ἦτο ἐξαιρετος μαθήτρια ἀποθανόντος τινὸς ἱερέως κλειδοκυμβαλιστοῦ.

Ὁ Μασσενέ ἀναστενάζει. Ἡ μαθήτρια κἀθηται καὶ κρούει τὰ πλῆκτρα τοῦ κλειδοκυμβαλοῦ.

Ἡ μήτηρ ἐρωτᾷ τὸν μουσικόν:

— Εἰπέτε μου ἐλευθέρως πῶς σὰς φαίνεται;

— Ἡ κόρη φαίνεται ὅτι ἔλαβε πράγματι θρησκευτικὴν ἀνατροφήν.

— Πῶς;

— Παίζει με τρόπον εὐαγγελικώτατον.

— ;!

— Ἡ ἀριστερὰ τῆς χειρὸς ἄγνοεῖ παντελῶς τί πράττει ἢ δεξιὰ.

Ἡ διάσημος αἰοῖδος Ἀδελίνα Πάττη εἶνε κάτοχος πολυτίμου καὶ μοναδικοῦ ῥιπιδίου: ὅλοι οἱ ἠγεμόνες τῆς Εὐρώπης ἔχουσι γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ λέξεις τινὰς. Π. γ. ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσίας: «Οὐδὲν κατευνάζει τόσον ὅσον τὸ ἄσμά σας». Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας: «Τῇ ἀηδονίᾳ ὄλων τῶν καιρῶν». Ἡ βασίλισσα τῆς Ἰσπανίας: «Τῇ Ἰσπανίδι, μία βασίλισσα, ἥτις εἶνε ὑπερήφανος ὅτι ἀριθμεῖ αὐτὴν μεταξύ τῶν ὑψηλῶν τῆς». Ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας: «Ἄν ὁ βασιλεὺς Λήρ λέγῃ ἀληθῆς λέγων ὅτι γλυκεῖα σαγῆ εἶνε δῶρον πολῦτιμον διὰ γυναῖκα, σεῖς εἴθε, ἀγαπητῇ μου Ἀδελίνα, ἢ πλουσιωτάτη τῶν γυναικῶν». Ἐπὶ τοῦ μέσου εὐρίσκονται γεγραμμένα αἱ ἐξῆς λέξεις: «Βασίλισσα τοῦ ἄσματος, τείνω σοι τὴν χεῖρα» καὶ ὑπ' αὐτὰς ὑπογραφή: Α. Θιέρς, πρόεδρος τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας.

Ὁ γερμανικὸς στρατὸς δαπανᾷ ἐτησίως 4000 Παλαιὰς Διαθήκας καὶ 18000 Νέας. Ἀπὸ τοῦ 1831 διενεμήθησαν 143,000 Παλαιαὶ καὶ πλείονες τῶν 700.000 Νέαι Διαθήκαι.

Ἐν τινι πόλει ἐπαρχιακῇ, ἐνώπιον ἐνετικῆς οἰκοδομῆς, ἐν ἣ ὑπάρχουσι ἀξιοθέατα ἀντικείμενα τῆς ἐποχῆς ταύτης:

Ὁ ἐπισκόπος τῆς.— Ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῇ τὰς ἀρχαιότητας, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουσι εἰς τὸ σπήτι;

Ὁ ὑπηρέτης.— Αὐτὴν τὴν στιγμήν ὄχι. Ἡ κυρία εἶνε ἐξω.

Ὁ κ. Α. παραπονεῖται εἰς τὸν οἰκοδεσπότην του, τὸν ἰδιοτροπώτερον οἰκοδεσπότην ὅστις ὑπῆρξε ποτὲ, ὅτι ἡ στέγη τῆς οἰκίας διαρρέει:

— Ὅλη ἡ βροχὴ ἔρχεται μέσα, λέγει.

— Ἡ ὀμβρέλλα εἶνε εὐθηναῖα ἐφέτος, ἀπαντᾷ ὁ οἰκοδεσπότης ἀποτόμως.